

ist za koristiti delavskega
judstva. Delavci so opre-
vičeni do vsega, kar pro-
ducirajo.

This paper is devoted to
the interests of the work-
ing class. Workers are
entitled to all what they
produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vsakega
naslova, priloge ali na-
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (562)
številka
tedaj vam s prihodnje šte-
vilke našega lista poteče
naročnina. Prosim, po-
novite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 561.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 11. JUNIJA (JUNE 11th) 1918.

LETO (VOL.) XIII.

Demokracija in Jugoslovanstvo.

V nekem svojem govoru v Clevelandu je dr. Vošnjak po poročilu "Jugoslovenskega Svijeta" dejal:

"Čudim se, ko slišim velike besede, da pride-
mo Slovenci iz dežja pod kap, ako bo vladala v
zedinjeni Jugoslaviji Karagjorgjevičeva dinasti-
ja. Ne pomislimo pa, kaj je bila Srbija dosedaj.
ker jo gledamo skozi avstrijska očala. Mi nismo
bili dosedaj s Srbi v poznanstvu, in to je glavni
vzrok, da se ustvarjajo take bajke. Ako se je kak
narod kdaj boril za demokracijo, potem so bili to
Srbi."

Mi ne pravimo ravno, da pridemo z dežja pod
kap, ker se nam dinastija Karagjorgjevič tudi ni
zdelala slabša od dinastije Habsburg. Pač pa pra-
vimo, da je nespametno delati za polovično reši-
tev naloge, kadar je mogoča popolna rešitev, zla-
sti če je tista polovična rešitev sploh le navidezna
rešitev, ker ne odstranjuje sedanjih nevarnosti,
ampak ustvarja še nove.

Ampak kakor je dr. Vošnjak izrekel svoje
mnenje, tiči v njem veliko nesoglasje, četudi ga
sam nemara ni niti opazil. Dr. Vošnjak govori
namreč v eni sapi o Karagjorgjevičevi dinastiji in
o Srbiji. To pa ne gre. Kdor ni popolnoma za-
pređen v monarhistično mišljenje, ne bo metal na-
roda in dinastije v en lonec, kajti narod je eno,
dinastija pa drugo. Dinastija sicer, ne more eksis-
tirati brez naroda, nasprotno pa narod prav la-
hko eksistira brez dinastij.

Nam ni treba gledati Srbije skozi avstrijska
očala; gledati znamo dejstva čisto objektivno, am-
pak ravno kadar odložimo vsa naočala, spoznava-
mo najjasneje, da dinastija Karagjorgjevič ni Sr-
bia in da Srbija ni dinastija Karagjorgjevič. Če

so se Srbi borili za demokracijo, ne sledi iz tega,
da morajo imeti kakšno dinastijo na svojem vratu.

Zdi se res, da dr. Vošnjak in ostali gospodje
iz jugoslovanskega odbora ne razumejo jugoslo-
vanskega vprašanja. Prvi ne razumejo, da ni
vprašane Karagjorgjevičeve ali sploh katere di-
nastije. Stvar stoji tako: Ali je jugoslovansko
vprašanje vprašanje vseh Jugoslovanov, ali ga
pa ni.

Po našem mnenju je vprašanje vseh Jugoslo-
vanov. In njegova vsebina je: Kako si Jugoslo-
vani najbolje uredijo skupni življenje, da bodo za-
varovani njih skupni interesi in da bodo obenem
vsi kolikor najbolj mogoče zadovoljni? Vsako
drugo formuliranje tega vprašanja je napačno.

Če se postavi jugoslovansko vprašanje s sta-
lišča naroda in njegovih interesov, morajo biti vse
dinastične aspiracije izključene, ker pomenijo sa-
me po sebi vse kaj drugega in so torej za narodno
vprašanje vseh Jugoslovanov. Če ne bi bilo, ne
rešitev.

Dejali smo, da je jugoslovansko vprašanje
vprašanje vseh Jugoslovanov. Če ne bi bilo, ne
bi smelo imeti tega imena. Jugoslovane pa sestav-
ljajo danes različni deli: Srbi iz Srbije, Srbi iz Čr-
ne Gore, Srbi iz Avstro-Ogrske, Hrvatje, Sloven-
ci, Bolgari. Če bi šlo le za Srbe iz Srbije in za
Srbe iz Avstro-Ogrske, bi bil problem pač ve-
liko bolj enostaven. Kakor se Italiji lahko pri-
pozna pravica do Trentina, tako bi se v tem glu-
čaju Srbiji lahko pripoznala pravica do srbskih
krajev v Avstro-Ogrski. Ampak položaj v resnici
ni tak. Dejstvo, da je tu cela zmes posameznih
delov, katerih se tiče jugoslovansko vprašanje v
enaki meri, se kratkomalo ne more tajiti.

Kako je tedaj mogoče rešiti to vprašanje pre-
vično in demokratično?

Na vsak način morajo vsi deli enakopravni
vstopiti v reševanje. Vsako prvenstvo mora biti
od vsega začetka izključeno. Gospod dr. Vošnjak
pa vendar ne bo mogel tajiti, da ima po programu
londonskega odbora kraljevina Srbija absolutno
prvenstvo. Če govorimo dejstva tako, je pa zastoj
rabiti besede o enakopravnosti.

Enako logično je tudi, da se mora vprašanje
rešiti brez sedanjih vlad. Gotovo bi gospod dr.
Vošnjak priznal, da ne moreta imeti avstrijska in
ogrsko vlada nobenega odločevanja pri tem, da si
sta to danes vladi avstro-ogrskih Jugoslovanov.
Najbrže dr. Pašić in vsled tega tudi dr. Voš-
njaku ne bo všeč, da bi vlada črnogorskega kra-
lja Nikole kaj odločevala. Če pa morajo biti iz-
ključene te vlade, po kakšni pravici naj bi tedaj
sedanja srbska vlada imela odločilno besedo? Ali
res ne razumejo gospodje od londonskega odbora
in njih zagovorniki, da pomeni že to nedvomno
hegemonijo kraljevine Srbije? Ali jim res ne gre
v glavo, da ne bila to nikakršna svobodna zdru-
žitev Jugoslovanov, ampak že zakrčkana aneksija
od strani kraljevine Srbije?

Gotovo jim gre v glavo. Le da jim je demo-
kracija prazna beseda za dekoriranje svojih govo-
rov. Demokratičnega čuta pa sploh nimajo v svo-
jih sreh in zato so na svoje delo v interesu Kara-
gorgjevičeve familije naravnost ponosni.

Zdi se jim, da gre v nasprotju med njimi in
nami le za neznatno formalnost. Ker se ne znajo
postaviti na stališče naroda, jim je skoraj nemo-
goče dopovedati, da gre za globoko načelno razli-
ko in da je sodelovanje absolutno nemogoče, do-
kter ni vsaka hegemonija in vsako aprioristično

določanje monarhije in dinastije brezpogojno po-
kopano.

S stališča, da imajo le narodi sami brez obzira
na vse dinastije in brez obzira na tiste vlade, ki
slučajno danes obstajajo, rešiti svoje vprašanje,
in sicer le s tega stališča, dosežemo brez vsake te-
žave tudi možnost, da se pridružijo Bolgari skup-
nim razpravam in reševanju skupnega vprašanja.
Kajti tudi pri njih je le kralj in njegova vlada
tisto, kar dela ovire. Če se bodo ostali Jugoslo-
vani imeli pogajati z bolgarskim narodom in če mu
podajo s svojim nastopom dokaz, da ne gre niko-
mur za hegemonijo, tedaj bo tudi z Bolgari lahek
opravek. Naj bi se sedanjí obrekovalci Bolgarov
le spomnili na to: Ko se je sklenila balkanska zve-
za, je bilo med Bolgari navdušenje; ko se je raz-
bila in je namesto tega izbruhnila vojna med prej-
šnjimi balkanskimi zavezniki, so bili med Bolgari
upori.

Naposled naj omenimo le še to: Dr. Vošnjak
pravi, če se je kakšen narod kdaj boril za demo-
kracijo, so bili to Srbi. Temu ne oporekamo.
Vprašanje je le, koliko demokracije so v teh bo-
jih dosegli. Razum tega naj nam pa nikar ne
skusa sugerirati, da so se edini Srbi borili za de-
mokracijo. Dr. Vošnjak pozna zgodovino; naj
torej le nekoliko obudi svoje spomine, pa nam bo
moral pritruditi, da je danes že težko najti narod,
ki se še ni boril za demokracijo. Ampak kakor so
se zanj svojčas borili Nemci, pa ne sledi iz tega,
da bi morali drugi narodi prenašati njihovo nad-
vlado, tako ne sledi iz balkanskih bojev, da bi mo-
rala kateremu posameznemu pripadati hegemo-
nija nad ostalimi in s tem vloga balkanske Pru-
sije.

Prihodnji ruski kongres.

Dne 20. t. m. se snide v Moskvi zopet vsruski
kongres delavskih in vojaških svetov. Objava si-
cer ne pove nobenega posebnega namena, zaradi
katerega je sklican. Vendar so pa znamenja, ki
kažejo, da utegne njegovo zborovanje postati zelo
važno. V krogih, ki bi mogli biti poučeni o stva-
reh, se pripoveduje, da se bo kongres še enkrat ba-
vil z brest-litovsko pogodbo in da jo nemara za-
vrže.

Nas ni nikdar mikalo hoditi med preroke. Po-
sebnost kar se tiče ruskih razmer je v sedanjih ča-
sah vse ugibanje težavno. Kdor se noče ponašati
po zgledu tistih, ki se delajo, kakor da slišijo travo
rasti, mora priznati, da je v Rusiji danes pre-
malo zaključenega, premalo definitivnega, pa pre-
več reči v porodu in v prehodu, da bi se moglo o
tej reči govoriti tako kakor o tistih, v katerih je
vse normalno. S poznavanjem današnjih ruskih
razmer se more le prav prav malo ljudi pobahati,
in še tisti, ki se morejo, niso popolnoma varni, da
bo njih današnje znanje jutri še dovolj zaleгло.

Zaradi tega je tudi prerokovanje o kongresu
v vsakem slučaju prenačljeno. Tukaj nam niso
dovolj znane osebe, ki se ga udeležijo, in prav tako
ne moremo iz daljave razmer tako temeljito spo-
znati, da bi si mogli ustvarjati zanesljivo sodbo
o tem, kar stori kongres.

Toda Rusija je za ves svet tako važen pro-
blem, da se ni mogoče zadovoljiti s skomizgava-
njem. Potruditi se je treba, da se dobi slika, vsaj
toliko jasna, kolikor je v danih razmerah mogoče.
V ta namen je treba predvsem ločiti plevle od pse-

nice in zlasti zavreči vse tiste tatarske vesti, ki sli-
kajo položaj z razumljivimi nameni v tako črni
barvah, da se hudobna tendenca na prvi pogled
spozna. Če bi človek verjel vsem bombastičnim
poročilom o anarhiji, o javnih zločinih, o idiotič-
nih ukrepih i. t. d. bi moral tudi verjeti, da je v
Rusiji prav vse prišlo ob pamet, in da ni dežela
nič drugega, kakor ogromna blaznjava. Kajti niti
manjšina, ki si je ohranila zdrav razum, ne bi mo-
gla mirno prenašati vseh tistih grozot in norosti,
katerih so nekateri časopisi včas vsi polni.

Ozirati se smemo le na tiste vesti, ki so tako
potrjene, da je njih verjetnost zagotovljena.

Te vesti kažejo, da ni Rusija od vsega začetka
sprejela brest-litovskega mira z zadoščenjem. Da-
nes bo le malokdo še s prepričanjem verjel, da bi
bila Rusija lahko nadaljevala vojno, le če bi bili
boljševiki hoteli. Da so naposled podpisali tisto
nezaslišano pogodbo, je bila gotovo le neizogibna
nujnost.

Ampak od tedaj pa do danes so se vršili do-
godki, po katerih je bilo jasno spoznati, da ni ime-
la nemška vlada nikdar resnega namena, da bi
spoštovala vsaj tisto brest-litovsko pogodbo, ki
ji je itak prinašala ogromen dobiček. V resnici je
šla le za tem, da popolnoma razoroži Rusijo in si s
tem olajša nadaljne rope. Brest-litovskega miru
ni drugod, kakor na papirju.

Boljševiška vlada je to že večkrat naglašala.
Sama se je pač strogo držala vseh pogodbenih
določb, da ne bi Nemčija dobila pretveze za krši-

tev pogodbe. Ali kajzerjeva vlada, kateri je bila
pogodba o nevtralnosti Belgije le "krpa papirja",
ne vidi v nobeni pogodbi več svetosti. "Macht ist
Recht" je načelo, katerega se poslužuje tudi proti
Rusiji.

Ni verjetno, da so boljševiki sami kdaj dvomili
o tem. Na kongresu, ki je ratificiral brest-litovsko
pogodbo, je predsednik pozival delegate, naj se
pripravijo za obrambo, ker pride napad na svo-
bodo lahko prej, nego misli marsikdo. Protesti,
ki jih je potem vlada pošiljala v Berlin proti kr-
šitvi mirovne pogodbe, so znamenja, da se Rusija
ni fanatično vdala v svojo usodo. Ampak zelo raz-
umljivo je, da niso boljševiki doslej mogli storiti
nič drugega, kakor protestirati in s tem juridično
zavarovati svoje pravice.

Vprašanje pa je, če bo ob času, ko se snide
kongres, mogoče že kaj drugega storiti. Ako bi
Rusija danes imela za akcijo sposobno armado na
razpolago, bi bilo ugibanje pač lahko. Nemčija
bi morala tedaj kmalu premikati divizije z zapad-
ne fronte na vzhodno in vsa vojna situacija bi se v
kratkem zasukala.

Ampak prav to je tista točka, o kateri nam je
danes skoraj vse neznano. Kdor nima moči, je ne
more nadomestiti s samo voljo. Rusija ima goto-
vo voljo, da bi obračunala s kajzerizmom in si za-
gotovila sadove svoje revolucije; toda nihče izven
nje ne ve, če že more poskusiti, kaj bi rada.

Zaradi tega so sklepi nameravanega kongre-
sa za nas popolnoma v zraku. Če ne sklene kon-

gres prav ničesar v tem oziru, ne bomo razočar-
ani. Ači pomanjkanje takega sklepa ne bo dokaz
pomanjkanja volje.

Mogoče bi bilo, da so vesti o nameravanem
preklicu brest-litovske pogodbe za enkrat le di-
plomatičen poizkus, da se ustavi nadaljnje prodi-
ranje nemških čet. Pa tudi v tem slučaju bi bila
ta diplomatična grožnja le posledica ruske voja-
ške nemoči, ne pa dokaz, da se Rusija zadovoljuje
s takim rezultatom. Tudi po tej grožnji kongres
lahko ostane pri brest-litovski pogodbi ali pa opu-
sti vsako diskuzijo o njej. Ampak to ne pomeni,
da ostane brest-litovski mir za Rusijo trajno ve-
ljaven.

Da izreče Rusija odločilno besedo, s katero se
upre nad njo izvršenemu zločinu, je le vprašanje
časa, predvsem vprašanje, kako in kdaj bo Ru-
sija mogla organizirati zadostno moč za uspešen
odpor. Ta naloga seveda ni igrača za otroke, zakaj
Rusija mora večino svojih priprav izvršiti tako-
rekoč pod kontrolo Nemčije. Toda če se je znala
ruska revolucija pod zemljo organizirati za odlo-
čilni boj s carizmom, bodo isti elementi našli tudi
sredstva za odpor proti kajzerizmu.

Le potrpljenja je treba imeti z Rusijo in vpo-
števatí njene ogromne težave. Če se ji ne postav-
ljajo še nove zapreke in ne ustvarjajo nove za-
drege, bo Rusija igrala svojo vlogo, še preden se
konča sedanja vojna. To pa bi izpolnilo najpot-
lejše želje demokracije in bi mogoče pospešilo
njene interese.

Moč centralnih sil.

Med ljudmi, ki ne poznajo dovolj evropskih
razmer, vlada veliko strmenje nad dejstvom, da
kažejo centralne sile po skoraj štirih letih vojne
še vedno tako znatno moč, da stojijo na lojčiču v
ofenzivi, medtem ko so doma njih vlade trdne v
sedlu.

Tega čuda bi bilo veliko manje, če bi ljudje
bolj vpoštevali položaj, kakršen je, pa ne tistega,
ki si ga sestavljajo njihove želje. To bi bilo že
zaradi tega priporočljivo, ker ni nikdar koristno
podcenjevati nasprotnika in precenjevati samega
sebe. V vsakem boju je treba pravilno poznati
svojo in nasprotnikovo moč, kajti zmage se ne do-
segajo s samim navdušenjem, ampak z realno silo
in nje pravo uporabo.

Prav v sedanjí vojni se je veliko grešilo z
vestmi o silnem stradanju, o pumtarskih pojavih,
o pomanjkanju materiala, o strašnih izgubah, o
finančnih polomih v Avstriji in Nemčiji. Te vesti
so lahko resnične. Ampak ljudem, ki jih čitajo,
pogostoma manjka pravo merilo. Iz posameznih
odlomkov, ki so sami po sebi važni, si sestavljajo
celotno sliko, ki se ne vjema z resnico.

Centralne sile so še vedno moč, s katero je
treba povsem resno računati. Če konstatiramo to
kot dejstvo, nam ne prihaja na misel, da bi komu
jemali pogum ali pa celo slikali položaj tako, ka-
kor da so Hohenzollerni in Habsburžani nepre-
magljivi. Končni poraz nemške in avstrijske av-

tokracije je danes bolj verjeten, nego je bil začet-
kom vojne. Ampak da se doseže zmaga, je treba
vseskozi "resnega" dela in treznega vpoštevanja
razmer. Navsezadnje ne gre le za to, da se porazi
hohenzollernsko-habsburška avtokracija, ampak
tudi za to, da se porazi temeljito, pa čim hitreje in
s čim manjšimi žrtvami.

Centralnim silam se je posrečilo premagati
Rusijo in Rumunijo; na Balkanu je še vedno Sr-
bija, Črna Gora in večina Albanije v njih rokah;
na zapadni fronti so v ofenzivi; tudi na morju še
dosegajo tuintam uspehe; le v Aziji je njih polo-
žaj očitno neugodnejši.

Doma ima Avstrija brez dvoma znaten ne-
mir; toda v celoti funkcionira aparat v centralnih
državah še vedno tako, da se ne more v kratkem
času pričakovati notranji polom. Možnost revoluc-
cije vsaj v Avstriji ni izključena; ali dokler ni vi-
diti njenega aktivnega izbruha, je najbolje postop-
ati tako, kakor da se ne računa z njo. Če pride
vendar do tega, bo ves položaj olajšan, in z ugod-
nina faktorjem je tedaj vedno lažje računati, ka-
kor z neugodnim.

Če pa hočemo razumeti, kako je ta položaj
mogoče, se moramo predvsem spomniti, da se je
Nemčija nekoliko desetletij popolnoma sistema-
tično pripravljala na vojno in da ji je Avstrija
zvesto služila na tej poti. Namen, da se provokira
vojna, gotovo ni bil splošno znan ne v Nemčiji,

ne v Avstriji. Kljub temu, da so se v obeh drža-
vah od leta do leta povečevali vojaški izdatki, je
bilo splošno mišljenje to, da se doprinosajo žrtve
le paradnemu militarizmu, služočemu pač kolikor
toliko kot grožnja, kot demonstracija, vendar pa
v njegovih morebitnih vojnih pobedah brzdanemu
od vlad, ki imajo resno voljo, da ohranijo mir.
Da so bili vsi ti miroljubni prestolni govori, vse
pacifistične izjave kanclerjev, državnih tajnikov,
zunanjih ministrov le humbug, je bilo precej težko
verjeti in se je prepozno spoznalo. Zlasti nemška
vlada je znala svoje vojaške namene spretno akri-
vati; Berchtholdovim intrigam in provokacijam v
Avstriji se pa ni pripisovala posebna resnost; sma-
trale so se večinoma za nevarno igro, ampak ven-
dar le za igro nerodnega diplomata.

Danes je jasno, da je vendar vso politiko in
diplomacijo Nemčije in Avstrije vodil namen, da
se ob primernem času provokira vojna. Militariz-
em teh dveh dežel ni bil le požrešna zver, zahte-
vajoča le zaradi svojega obstanka vedno več, am-
pak je bil stroj, ki so ga vlade povsem smotreno
izpolnjevale, da postane idealno sposoben za
njih krvave namene. Dasi so tudi druge evropske
države imele svoj militarizem, je bila med vojnimi
pripravami enih in drugih vendar velika razli-
ka. Vsak nov korak v smeri oboroževanja je bil
najprej storjen v Nemčiji in Avstriji je vselej
takoj sledila. V srednji Evropi se je najprej vpe-

ljala črna vojska, "landsturm", o katerem ni za-
četkoma nihče verjel, da bo kdaj igral vlogo dru-
god kakor na papirju, pa opravila sedaj vendar
popolnoma aktivno službo in je bil za to leta in
leta čisto po tistem organiziran. Nemčija in Avstri-
ja sta vedno delali prve korake pri pomnoževanju
rekrutnega kontingenta. Nemčija in Avstrija sta
si dali od svojih parlamentov oziroma delegacij
dovoliti milijardne "izredne" vojaške kredite po-
leg kolosalno naraščajočih rednih vojnih proraču-
nov. Tukaj se je uvedel zakon o vojnih dajatvah
za civilne prebivalce in za obrtna in industrijska
podjetja.

Pač so druge države skušale slediti; ampak
nikjer se niso delale vojne priprave v takem ob-
segu in nikjer ne s takim resnim namenom. Po-
vsem primerno bi se lahko reklo: Druge države so
civilne in imajo za vsak slučaj vojaške aparate;
Nemčija je militaristična država s civilnim pod-
ložništvom; za Avstrijo velja to le toliko manj,
kolikor je bilo tam vedno premalo energije za do-
sledno izvršitev namenov.

Brez vsakega ugovora je bila Nemčija, spe-
cialno pa Prusija, najbolj militaristična država na
svetu. To se je poznalo tudi v civilnem življenju.
Carinski, železniški, poštni, administrativni urad-
niki niso bili le vojaško uniformirani, ampak ves
njihov nastop je bil tak, kakršen mora biti po pru-
(Konec na 3. strani).

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGU, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godira, Martin V. Konda, Etnin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Matt. Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

John Ermene, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogodič, Matt Pogorelec, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrich, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

SLOVENSKIM ORGANIZACIJAM V JUŽNEM ILLINOISU.

Klub šte. 50 J. S. Z. je na svoji redni seji dne 12. maja adoptiral načela Slovenskega Republičanskega Združenja in sklenil podvzeti iniciativo, da se osnuje lokalna ali okrajna organizacija za južni Illinois.

Da je taka organizacija v današnjih časih nujno potrebna, nam mora pritrčiti vsak opazovalec dejanskih razmer. Jugoslovansko vprašanje se rešuje in koncem te vojne se bo rešilo — na ta ali oni način. Ako hoče ljudstvo, da se reši v njegovem interesu in po njegovih zahtevah, mora samo stati na straži in delati v svojem zmislu. Če ostane ljudstvo indiferentno, se bo vprašanje rešilo, ampak proti interesom ljudstva.

V našem delu države, kjer so slovenske naselbine majhne, pa niso razmere tako ugodne, da bi kazalo v vsaki naselbini posebej ustanoviti lokalno organizacijo. V zapadni Pennsilvaniji vidimo, kako so rešili to vprašanje v podobnih razmerah. Tam so se podporni društva in socialistični klubi v mnogih naselbinah združili v enotno lokalno organizacijo, v kateri delajo neumorno in s katero so dosegli že prav lepe uspehe.

Po tem vzoru bi se tudi mi lahko uspešno organizirali, če združimo društva in klube iz vsega dela države v skupno lokalno organizacijo.

Kakor rečeno, je naš klub podvzel iniciativo za to in ima v ta namen že 12 dol. 30c v blagajni. Zategadelj priporočamo vsem okoliškim društvom in klubom, naj vsako na svoji prvi seji razmislija in temeljito razpravlja o problemu in potem naj sporoči svoj zaključek našemu tajniku na naslov:

Frank Štempihar,
R. F. D., 1 Box 4
W. Virden, Ill.

Najbolje bi bilo, da izvoli vsako društvo oziroma vsak klub takoj svoje zastopnike in nam jih naznani.

Na to vabilo pričakujemo čim hitrejši odziv, da pridemo do potrebnega pozitivnega dela.

Simon Kaučič.

Detroit, Mich.

V nedeljo, dne 16. junija priredi tukajšnja okrajna organizacija SRZ. veselico, pri kateri bodo sodelovala vsa slovenska društva v Detroitu. Veselica se vrši v korist SRZ. Program bo objavljen pozneje.

Redne seje krajevne organizacije se vrše vsako zadnjo nedeljo v mesecu. Prihodnja seja se vrši 26. junija ob 9 zjutraj v Delavskem Domu, E. Ferry Ave., in pozivam zastopnike društev in ostalo zavedno občinstvo, da se je udeleži v obilnem številu.

Odbor krajevne organizacije je sledeči: Martin Mantony, tajnik; Jos. Klančnik, blagajnik; nadzornika: Jos. Topolac in J. Aubel.

Cleveland, Ohio.

Rad Slovenačkog Republičanskog Udruženja, koje temeljem svoga programa propagira najzgodniji način riješenja jugoslovenskog pitanja, ponukao je i skupinu Hrvata u Clevelandu, da poduzmu korake za jednaku propagandu, tim više što imade dovoljno znakova, da broji ideja, zastupana po S. R. Z., naime ujedinjenje sviju Jugoslavena u jednu nezavisnu federativnu republiku, i medju Hrvatima mnogo pristaša.

U tu svrhu bila je u subotu, 1. o. m. sazvana skupština u Birkovoj dvorani, na kojoj je kao referent govorio član egzekutivnog odbora S. R. Z. Etnin Kristan iz Chicaga. Skupština je imala povesu povoljan uspjeh, ma da su neki ljudi, koji jednostavno nijecu svako aktuelno pitanje, mnogi kušali da smetaju.

Uspjeh je bio pozitivan u tome, što se je odma na skupštini upisalo 19 članova u novo Udruženje i tražilo, da se započne sa radom.

Dne 7. o. m. imalo je H. R. U. svoju prvu člansku sjednicu, na kojoj bje jednoglasno prihvaćena slijedeća.

resolucija.

Uz ine probleme sadanj je rat i jugoslovensko pitanje načinio akutnim a njegovo povoljno riješenje postaje tim više nužnim, što je njegovo značenje međunarodno, a od zdravih prilika na Balkanu zavisi i sigurnost evropskog i svijetskog mira u budućnosti.

Temeljinim principom riješenja toga pitanja može biti jedino pravo samoodluke naroda i demokracije. Dok živi veliki dio Jugoslavena u priklama, sličnim nacionalnom ropstvu, gdje ne

V okrajno blagajno so prispevala sledeća društva: Zveza Detroitških Slovencev, šte. 121. S. N. P. J., \$5; šte. 123. S. S. P. Z., \$5; slov. pev. dr. Ljubljanski Vrh, \$5; slov. soc. klub šte. 114, \$5; rojak J. Janežič, \$1.

Martin Mantony, tajnik.

Najveća slovenska naselbina v Ameriki je z dušo in telesom na delu za S. R. Z. in njegove cilje. Clevelandska, kakor tudi collinwoodska podružnica S. R. Z. vršita v polni meri svojo dolžnost v teh resnih časih, ko divja neizprosna boj med pristaki demokracije in avtokracije, poleg katerega imamo tukaj še boj z demagogijo, ki se zakriva s plašcem lojalnosti in demokracije.

Collinwoodski shod.

Dne 30. maja se je vršil javen shod collinwoodske lokalne organizacije S. R. Z., ki se je završil z velikim uspehom. Na tem shodu, kakor tudi na shodu dne 1. junija, ki so ga sklicali Hrvati in na shodu clevelandске lokalne organizacije S. R. Z. 2. junija, je govoril Etnin Kristan iz Chicage. Dan pred collinwoodskim shodom je neki izvržek človeške družbe prinesel v clevelandski "Ne-slogi" lažnjive in umazane napade na Kristanovo osebo. Ljudje, ki se zbirajo okoli Sloge, so dobili svoj obračun, kajti Kristan je na shodu temeljito pojasnil, kaj je S. R. Z. in kaj so ljudje okoli Sloge. Tudi "C. A." je dobila svojo porejico "po zasluženju".

Kristan je pojasnil svoje stališče in delovanje od začetka vojne do danes. Omenil je svoj govor, ki ga je imel v Clevelandu ob pričetku vojne, ko je prvi razkrinkal Avstrijo v času, ko so posamezni sedanji narodni vodje in listi še ugibali, na kateri stolček naj bi sedli.

Ti ljudje so v politiki navadne duševne reve, ki narodni stvari silno škodujejo s svojo intrigantno demagogično taktiko, ki dela "čast" edinole ljudem brez vsakega značaja. Kolikokrat je bilo od raznih dopisnikov že poročano, da so nam nasprotni faktorji poskušali preprečiti naše shode, ljudi, ki so agili na agitatoričnem polju za naš program, pa spravili v ječe. Tudi collinwoodski shod so ovadili naši "prijatelji", zakaj, to je seveda njihova stvar, kajti nam ni znano, kakšnega hudodelstva so nas dolžili. Najbrž je igrala "lojalnost" svojo vlogo, ki jo hočejo oni na vsak način imeti v zakupu za svoje namene. Preden je prišel Kristan v dvorano, je bil notri že od vladnih organov poslan mož, kateremu se je vse potrebno pojasnilo, kaj je Slovensko Republičansko Združenje, in kdo so ljudje, ki se zbirajo okoli te organizacije. Mož je bil s pojasnilom zadovoljen, segel E. Kristanu v roko in mu želel pri njegovem delovanju vso srečo. To so dobili za plačilo razni lažnivi Pavlihe, ki hočejo nositi zvezdo "jugoslovanske borbe za osvobodjenje in demokracijo." Omenjenemu uradniku se je na shodu obljubilo, da mu bodo preskrbeli še nadaljne informacije. Collinwoodski shod se jim torej ni posrečilo razbiti, kar jih je seveda jezilo. Nekaj dobrega je pa vendar v njihovem ruvanju proti nam in to je, da se je pričela zanimati vlada in širša ameriška publika za naše gibanje in naš program, kar bo navsezadnje koristilo samo nam in pravični rešitvi jugoslovanskega vprašanja. Kristan je dobro naslikal gospode, ki se predstavljajo svetu za zastopnike Jugoslovancov; karakteristično je opisal njihove ponosne nastope, njih ponosni "mi", ki ne zahtevajo od ljudstva drugega, kot da jih ima za silno učene in jih časti kot nekakšne "izvoljene" ljudi.

Hrvaški shod.

V soboto 1. junija se je vršil hrvaški shod v Clevelandu. Udeležba je bila precejšnja in tudi Slovencev je bilo precej navzočih.

E. Kristan je temeljito ozrazil jugoslovansko vprašanje, ki ga vsak rešuje po svoje, od avstrijskega Karla in nemškega kajzerja pa do gospode v Londonu v znanem Jugoslovanskem odboru in na Krfu, do zahtev SRZ. Če se hoče rešiti to vprašanje pravično in demokratično, morajo imeti odločujočo besedo jugoslovanski narodi sami, od katerih je pričakovati, da bodo rešili to vprašanje v interesu svetovnega mira in demokracije.

Skleptatelji in poslušalci so bili v ogromni večini z govorom E. Kristana prav zadovoljni.

Na hrvaških shodih je navada, da se tisti, ki nasprotujejo tendencam govornika, vedno vmešavajo v govor in nikakor ne morejo molčati toliko časa, da se govor konča in bi potem stali na govorniku vprašanja. Z vprašanji tudi ob tej priliki niso štedili in Kristan je odgovarjal na nje eno uro. Ker pa so drezali še dalje z vprašanji, ki so bila večinoma nezniselna in izven dnevnega reda, so morali drugi njihovo taktiko smešnega filozofiranja prekiniti. To so ljudje, ki so brezpogojno prisegli na evangelij bivše "Radniške Straže". Tudi njim se ni posrečilo nakana udušiti gibanje med clevelandskimi Hrvati in Srbi za program, kot ga ima SRZ., kajti na tem shodu se je ustanovila organizacija Hrvatskega republičanskega združenja, v katero se je vpisalo takoj 19 članov, mnogi so pa obljubili, da pristopijo takoj na prvi seji. Led je prebit in ljudje, ki so pri tej novi organizaciji, so nam poroki, da pojde gibanje svojo pot naprej in da bo tudi uspelo. Tudi tisti, ki morda danes še nasprotujejo tej organizaciji, se ji bodo v dolednem času pridružili. Sedaj nasprotujejo nekateri še iz prirojene nagajivosti, drugi pa, ker so tako naučeni. Ko bodo stvar enkrat trezno premislili, bodo dobili drugačno mnenje o vsej stvari in če jim je količjak za resno delo in ne za utopije, se bodo gotovo pridružili tistim Hrvatim, ki se zavedajo, da je treba stati na straži za demokratične principe in pomagati k pravični rešitvi jugoslovanskega vprašanja, ki se tiče Hrvatov ravno tako, kot ostalih Jugoslovancov.

Nedeljski shod.

Sijajen je bil shod 2. junija v Clevelandu v Birkovi dvorani. Malo je v Clevelandu shodov, ki bi bili tako obiskani, kot je bil ta, ki ga je sklicala clevelandska lokalna organizacija S. R. Z. Več kot tisoč ljudi se ga je udeležilo.

Shod je otvoril predsednik lokalne organizacije Frank Somrak, ki je v kratkem nagovoru povedal, zakaj je bil sklican shod in komu koristi naše gibanje. Dejal je, da potrebuje organizacija gromotnih sredstev, če hoče delovati z uspehom. Od ljudi, ki so se nahajali ta čas v dvorani, so kolektorji nabrali \$44.06, kar je vsekakor lepa svota in obenem je to tudi dokaz, da je ljudstvo z nami. Dobili so na tem shodu tudi čez \$12 pristopnine.

Ko je nastopil E. Kristan, je bil burno pozdravljen. Nič ne odvrne od njega zavednih naših ljudi; le naj lajajo po svojih lističih in blatiijo njegov značaj. Slovence poznajo Kristana in njegova dela v stari domovini in tukaj v Ameriki. S svojimi umazanimi napadi na njegovo osebo nam pridobivajo le nove pristaše in podžigajo aktivnost med našimi drugimi misliljeniki.

Množica je z največjim zanimanjem sledila Kristanovemu govoru; govoril je jasno, v zanimivem in lahko razumljivem tonu. Dotaknil se je napadov, ki so nagromadeni proti nam in v sovražnem časopisu, kot da smo nevarni "boljševiki" in druga nezmislina in obenem smešna očitanja, ki se obnesejo le pri duševno nezrelih ljudeh. Pri pametnih se pa s tako taktiko smešijo sami sebe in svojo organizacijo. Dejal je, da so dejanja in ne fraze tiste, kar imenujemo dokazi. Organizacije, ki so aktivne v SRZ., imajo n. pr. več bonfov vojnega pošojila, kot pa SNZ. Kristan je na tem shodu govoril vsem od srca, kar so dokazali burni aplavzi, ki so večkrat prekinili govor.

Zadnja kampanja nam je dala novih moči v našem delu, tako da ni nobene nevarnosti za slovenski Cleveland, da bi se odrekel delovanju za Slovensko republičansko združenje; lahko pa brez skrbi trdimo, da je naše delovanje sedaj še bolj utrjeno in nas ne more s tega stališča premakniti nič. Lahko se še nadalje zaletavajo v nas naši nasprotniki, toda iz clevelandске slovenske naselbine ne bodo napravili trdnjave za svojo propagando.

Po zaslugah naših nasprotnikov so o naših zadnjih shodih pisali vsi clevelandski angleški dnevniki, in sicer ne na način, kot bi radi naši nasprotniki. Nič ni pomagalo, da je Paletič tekal po Clevelandu in naznanjal, da so Kristana zaprli in da bodo zaprli vse tiste, ki delujejo za SRZ. Ljudje so vseeno prišli na shod, kjer so lahko spoznali, da je bila Paletičeva nakana preprečiti shod

s tem, da bi ljudi ostrušili, da se ga ne bi udeležili. Dosegel je ravno nasprotno. Čemu se mučite, ko vidite, da je vsak boj, pridobiti clevelandске Slovence za vašo organizacijo, brezuspešen? Veste, obrazi s krinko in brez krinke se ločijo, pa če tudi sok rinke na videz lepe; krinka je krinka in njen glavni namen je zakriti pravi obraz.

Prorokovali so smrt naši organizaciji že mnogokrat, toda mi živimo in rastemo, da je sevelje, seveda za nas, nikakor pa ne za naše "cenjene prijatelje". Mnogo imamo še dela, ki se ga pa ne strašimo. Veliko je še polje, ki ga bomo pa tudi obdelali, kajti naša organizacija predstavlja članstvo dela, ne pa vsakojakih puhlih in naravnost smešnih fraz.

Resolucije.

Na shodu v Collinwoodu dne 30. maja je bila sprejeta sledeća resolucija:

Slovenec v Collinwoodu, O., zbrani na javnem shodu S. R. Z. dne 30. maja, izjavljamo, da hočemo v tej veliki vojni stati na strani demokracije in smo pripravljeni storiti vse, kar je v naši moči, da pripomoremo do zmage nad avtokracijo.

Mi Slovenci spoznavamo, da ne more biti nobenega govora o svobodi narodov, dokler ni strit militarizem centralnih sil. Borba Slovencev v Avstriji, tudi ako brezuspešna, je vendarle jasen dokaz, da so nasprotni avstrijski vladi. Njihov cilj je združenje vsch Jugoslovancov v svobodno, neodvisno, demokratično državo. Toda ta cilj je nedosegljiv, dokler ni strta sedanja Avstrija, in se da potlačiti avstrijskim narodom Avstrija, da odločijo o svoji bodočnosti. Eden glavnih ciljev Združenih držav v tej vojni je samoodločevanje narodov. S tem, da podpiramo vlado Združenih držav, delujemo torej obenem tudi za osvobodjenje naših bratov v Evropi. Zatorej pozivljemo vse Slovence v Združenih državah, da stoji zvesto na strani vlade naše nove domovine, dokler ni dosežena končna in odločna zmaga nad avtokracijo, in dobe vsi narodi, med temi tudi naš, svojo svobodo.

Karl Kotnik, predsednik shoda.

Na nedeljskem shodu v Clevelandu je bila sprejeta sledeća resolucija:

V J. Birkovi dvorani v Clevelandu, O., na dan 2. junija 1918 zbrani Slovenci izrekajo, da stoji v sedanjí vojni odločno na strani demokracije ter so pripravljeni storiti, kar je v njih moči, da bo avtokracija poražena.

Kakor vsi drugi narodi, morejo tudi Sloveni in Jugoslanci sploh doseči svojo narodno svobodo le tedaj, če se stare militarizem, na katerega se opira moč hohenzollernskega in habsburškega imperalizma in absolutizma.

To kažejo upori Slovencev v starem kraju, če tudi so v sedanjem času neuspešni. Ljudstvo je pač preslabo v boju z avtomatično delujočo militaristično mašino, ker se Avstrija in Nemčija poslužujeta nacionalnih razlik med mnogostevilnimi narodi centralnih velesil, da izigravata vse narodnosti; protesti in upori pa so vendar jasni dokazi, da se je ljudstvo naveličalo starega zatiranja.

Čimbolj žugajo Slovencev v Avstriji z visilicami in okrutnimi ječami, tem večja je naloga v Ameriki živčih Slovencev, da naznanijo demokratičnemu svetu želje in cilje naroda, iz katerega so izšli, v zmislu slovenskih besed predsednika Wilsona, da ne sme biti noben narod prisiljen pod vladu, ki je sam ne mara.

Zatorej izjavljamo, da ne marajo Sloveni sedanje habsburške dinastije, da ne marajo avstro-ogrskе vlade, ki ne more biti vsled sistema monarhije nikdar ljudska vlada, temveč žele zedinjenje Jugoslovancov in njih svobodo.

Nas cilj je Jugoslovanska federativna republika, v kateri bo narod sam demokratično odločal o svoji usodi in postal sposoben za sodelovanje z ostalimi narodi za napredek vsega človeštva.

Ta cilj zastopa Slovensko Republičansko Združenje, kateremu obljubujemo našo podporo, ki jo potrebuje pri tem delu. Prepričani smo, da more naša svoboda in svoboda ostalih narodov le tedaj postati resnična, če se stare glava kajzerski avtokraciji. Obljubujemo obenem svojo zvestobo in vsestransko pomoč Združenim državam v njih boju za popolno zmago demokracije.

Hrvatske republikansko udruženje.

niji kulturni, politički, gospodarski i speijalni razvitek naroda.

Stoga prihvaća Hrvatsko Republikansko Udruženje ratne ciljeve predsjednika Wilsona, koji se slažu sa opravdanim zahtjevima Jugoslavena i svijuz za slobodno žudećih naroda.

H. R. U. broji sada oko 40 članova, a novi se javljaju. Ima nađe, da će organizacija naskoro biti sposobna za intenzivan rad.

H. R. U. neće biti nikakova separatistička organizacija, već ide za time, da stori savez sa S. R. Z. u nadi, da će naskoro stupiti u život i alična srpska organizacija. Onda će taj savez reprezentirati baš onu organizaciju, koju želimo i za buduću Jugoslavensku republiku: Jedinstvo na jednoj, a autonomiju na drugoj strani.

Hrvate u ostalim mjestima Sjedinjenih Država, koji shvaćaju zamašnost jugoslovenskog pitanja a ujedno osjećaju demokratski, pozivamo, da slijede clevelandskome primjeru te da si stvore organizaciju. Ujedno ih umoljavamo, da nam pošalju svoje naslove, e da se omogući jedinstven rad. Dopise prima tajnik Branko Šolić, 4515 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Hrvatsko Republikansko Udruženje porodila je nužda. Jugoslovensko pitanje, koje je postojalo već davno prije rata, postalo je sada jednim najvažnijih evropskih problema. I ako se nije direktno spominjalo, jugoslovensko je pitanje ipak

bilo u svezi sa skoro svakim konfliktom evropskih naroda tekom mnogih desetogodišta.

Prije i poslije oslobodjenja balkanskih država od turske vlade govorilo se i pisalo o istočnom pitanju; ali u tom pitanju zapremalo je jugoslovensko najviše mjesta. Posljednji balkanski ratovi bili su kriza jugoslovenskog pitanja. Sa drugim balkanskim ratom jugoslovensko pitanje nije bilo riješeno, već tek zaostreno. A sadanjí rat načinio je i jugoslovensko i balkansko pitanje tako akutnim, da izgleda njegovo riješenje apsolutno nužnim toli u interesu naroda, koli u interesu evropske demokracije uopće.

Nipošto pako nije svejedno, kako se riješi to pitanje. Hrvatsko Republikansko Udruženje bira jedinu u tu svrhu pravu metodu. Ono ne sastavlja program po volji pojedinaca ili na temelju velikih, zvučnih, ali tek deklamatorskih fraza, nego hoće prije svega da upozna činjenice i potraži iz sadanjeg kaosa onaj put, koji može da nas povede iz njega, i koji mora da nas povede u novu tvorbu, koja će biti i sposobna da živi i ujedno sposobna, da učvrsti mir u narodu, da zajame najpovoljnije uvjete života i razvoja.

Jugoslovanska Federativna Republika nije tek utvara ugrijene mašte, već jedini oblik organizacije Jugoslavena, u kojoj će biti moguće postići navedene ciljeve.

Iz Amsterdama poročajo: Nemška vlada zahteva, da naj ruski sovjat odpokliče svojega poslanika v Berlinu Joffa iz razloga, ker širi Joffe baje v Berlinu boljševičko propagando.

Moč centralnih sil.

(Konec s l. strani.)

skih nazorih vojaški: Aroganten, poveljuje, netoleranten. Kdor je kdaj potoval po Nemčiji, je to izkusil takoj na meji, kadar so mu pregledovali prtljago zaradi carine; postopali so z njim kakor domisljiv oficirček z rekrutom. Na pošti in v drugih uradih ni prihajalo uradnikom nikdar na misel, da so služabniki občinstva; zahtevati od njih informacij so smatrali za nezamislivo predrznost, in čutili so se kot komandante napram ljudem, ki so imeli kaj opraviti na uradih.

To militaristično opičenje se je moglo vdomačiti le v deciji, v kateri hoče vlada, da se smatra vojaščina za sakrosanktno, vsak lajtnant za poboga in ves militaristični aparat za vrhunec državnega življenja. Zato hodijo oficirji in vojak vedno v uniformah, zato nosijo sablje pripasane na ulici in v gostilni, zato ima vsak oficirček vsakovrstne socialne privilegije, prednost na vsakem javnem prostoru, splošno priznane predprave pred vsemi civilnimi prebivalci. Prav nič ni pretirano, če se pravi na podlagi faktov, da je bila vsa Nemčija militarizirana.

Ta zunanja oblika je pa le zastirala notranje dejstvo doslednih vojnih priprav, s katerimi si je Nemčija ustvarila militarističen aparat, ki nima nobene enakega na svetu. V desetletjih je nemški militarizem vojaško izuril toliko prebivalstva, da je takoj ob mobilizaciji skoraj vsak moški sposoben za vojaka in je za vsakega že določen prostor. Paralelno s tem so bile pa tudi izvršene priprave za vse vojne potrebščine, za orožje in municijo, za konje in automobile, za obleko in aprovizacijo armade, za stratežne železnice in bolnišnice i. t. d. i. t. d.

V moderni vojni se ne vprašuje toliko za osebo, kolikor v dobi starokopitnega orožja. Niti sposobnost poveljništva ne stoji v prvi vrsti. Pripravljenost in dovršenost vsega vojnega aparata je najvažnejša. A za momentane akcije ni bil absolutno ničče tako pripravljen, kakor Nemčija, ki je bila dovolj "previdna", da je vzela tudi Avstrijo takoj popolnoma pod svojo komando.

Posledice te pripravljenosti pa še niso minile. Gotovo so zavezniki mnogo storili, odkar se je pričela vojna in Amerika je mnogo izvršila, odkar je vstopila v vojno. Ampak pozabiti se ne sme, da ni bil ta čas niti za Nemčijo mrtev. Ko so zavez-

niki izdelovali municijo in jo nabavljali iz Amerike, se je fabricirala tudi pri Kruppi, pri Škodi, v Dunajskem Novem Mestu i. t. d. — v starih, izurjenih tovarnah. Zavezniki so imeli nalogo, da najprej dohite centralne sile, ki so bile daleč pred njimi; potem šele je mogoče misliti na drugi del naloge: Da jo prebite. To ne velja le za kanone, aeroplane, bombe i. t. d., ampak za vse vojne potrebščine od izurjenega vojaštva do smotrene ureditve živčnega vprašanja. Kjer ni čarodějništva, se mora pa računati s časom; dokler ne pomaga čas, da se ustvari vse, kar je Nemčija že davno imela in potem še marsikaj, česar ni imela, se ni prav nič čuditi, da dosega prusjaštvo s svojim zavezništvom še uspehe.

Prav tako se pa tudi ni čuditi notranji moči nemške in avstrijske avtokracije. V avstrijskih in avstrofiliških listih smo večkrat čitali frazo, da je sedanja vojna sijajno dokazala življensko silo habsburške monarhije. Če služi to Karlu za tolažbo, mu jo privošči. Avstrije ne drži ljubezen njenih narodov skupaj, ampak le sistem, oprt na silo, ki vsak čas lahko poči. Vojna ni z ozirom na Avstrijo pokazala nič drugega, kakor da silijo vsi njeni deli narazen in se ne dajo za nobeno ceno več držati skupaj. Da se do danes še niso razpadli, ima habsburška dinastija pripisati deloma še živim učinkom starega sistema, ki je izigral na narodnost proti narodnosti, še bolj pa varuštvo Nemčije.

Med zadnjimi vestmi o posetu avstrijskega Karla v Carigradu je tudi ena, ki govori o pogodbi, po kateri pošlje sultan turške rezerve v Avstrijo, medtem ko naj dobi sam nemško vojaštvo na pomoč za boj v Mezopotamiji in v Palestini.

Človeku bi se zdelo, da so ondodni mogotci padli na glavo. Če ima Turčija res toliko rezerv, da jih lahko posodi Habsburžanu, bi bilo vendar po logiki, matematiki in geografiji pametneje, da jih sama porabi tam, kjer ji gre trda. Če so pa te rezerve premalo sposobne za boj v Aziji, kjer so vsaj vajene razmer, ni razumeti, kako naj bodo bolj sposobne na italijanski fronti ali v Ukrajini. Vse, kar bi mogle dobiti za svoje "zbojšanje", bi bila nemška komanda; to pa imajo večinoma itak že v Turčiji.

Čemu torej to na videz nezmislno zamenjavanje vojaštva?

Ej, v resnici ni nezmislno za tistega, ki pozna avstrijske razmere. Doslej si je habsburški sistem pomagal s tem, da je pošiljal aenške in madjarske polke v slovanske kraje; izlubljal je antagonizem Hrvatov napram Madjarom za garnizoniranje hrvaških čet v madjarskih krajih. Izigral je tudi vojaško narodnost proti narodnosti.

To je bila dolgo njegova "življenska moč". Umrla še ni. To dokazujejo poročila o tisočih žrtvah pri upornih demonstracijah v Pragi, Ljubljani, Gradcu i. t. d. Avstrijske puške še ubijajo avstrijske državljane. Ali zdi se, da pojema ta "življenska moč" in da se tudi gospod Karl ne zanaša več nanjo. Turške vojaštva menda ne potrebuje tako nujno zoper Italijane, kakor zoper avstrijske narode.

Ampak pogodba za turške rezerve dokazuje, da imajo avtokracije še vire za ohranitev notranjega "reda". Te vire ustvarja nenaravna zveza centralnih sil. Zlasti pridobitev Bolgarske in Turčije za kajzersko alianco je v tem oziru velikega pomena.

O moderniziranju Turčije se lahko veliko govori. Faktično je pa vendar le piščalo tistih Turkov, ki so študirali v Parizu in videli London, pa se tam večalimani navzeli evropskega duha. Masa turškega prebivalstva je zanemarjena, pripušena mohamedanskemu fatalizmu in vsled tega — vsaj za sedaj — popolnoma nezrela za demokratske ideje. Stlačena v uniforme je torej sicer živo, a vendar slepo sredstvo za izvrševanje ukazov svojih predpostavljanih. A četudi ne bi bila zaostalost tako velika, pride gospodu Karlu v prid dejstvo, da je Turku v Avstriji vse tuje. Ondotne razmere so mu nepojmljive, ondote sege same naganke; anatolski rezervist ne zna ne češko ne slovensko, tudi nemško ne. Z avstrijskim ljudstvom ne more govoriti, ono pa z njim ne. Kdo naj mu dopove, kako krivo ravna, če strelja v Ljubljani ali v Pragi? Nič drugega ne razume, kakor ukaz svojih predpostavljanih, in nič drugega ne bo storil, kakor ubogal ta ukaz. Za potlačanje kakšne revolte v Avstriji je to najboljši material.

Sultan ga najbrž ni rad menil nič tebi nič dal. V Mezopotamiji je turški položaj neroden, v Palestini siten. Alahov kalif potrebuje sam vojakov. Karl mu obljublja, da dobi nemške namesto svojih.

Dobro se je spomniti na poročilo o sovražnostih, ki so se v Carigradu kazale proti Nemcem. Najbrže naj bi sicer Karlova obljuba nekoliko sluzila kot tolažba, ker se čuti Turčija prikrajšana vsled pridobitev, ki jih je Bolgarski prinesel rumunski mir. Mogoče in zelo verjetno je pa vendar, da se berlinskemu kajzerju ne zdi položaj Nemčije na Turškem dovolj varen. Če bi se omejene sovražnosti razširile in če bi se povrh še poostrišla turška oficialna nezadovoljnost vsled nadaljnjih izgub v Palestini, bi lahko nastala nevarnost, da zdrkne Turčija Nemčiji iz rok in s tem bi bil izgubljen eden najznamenitejših vojnih ciljev Nemčije. Zakaj brez Turčije ni mostu v Malo Azijo.

Obljuba nemških čet ima torej prav lahko bolj nemški kakor turški pomen. Ampak dokler so take pogodbe mogoče, je nemška moč ob Bosporu na dobrih nogah. Dokler je sultan odvisen od kajzerja, ni dobro računati s tem, da skoči Turčija iz zveze, v kateri je pač volj vjetnica, kakor zaveznica.

Oči je treba imeti odprte. Preden se konča vojna, se lahko marsikaj zgodi. Avstrijski narodi se lahko upro; deli armade se jim lahko pridružijo, Turčija lahko opeša, Bolgarska se lahko navele. Ampak kar se eventualno lahko zgodi, še niso fakta, in zato se ni zanašati nanja. Za vpoštevanje takih reči je dovolj časa, kadar se uresničijo.

Dotlej pa ni druge poti, kakor računati s položajem, kakršen je, ceni faktično moč, ki jo ima sovražnik in dvigniti svojo moč tako, da lahko zmaga, tudi če ne bi imel sovražnik nikjer nobene izgube. To je edini način, ki postavlja na mesto upanja v zmago gotovost zmage.

To mora imeti pred oči vsakdo, kdor je prišel do prepričanja, da mora biti avtokracija poražena. S tako zavestjo so Zedinjene države sposobne izrabiti svoje vire do take popolnosti, da ne bo zmaga le stvar ugibanja, ampak neizogibna nujnost. Zmaga Zedinjenih držav pa ustvari tisto podlago, na kateri more demokracija varno graditi svojo stavbo, jo doizidati do strehe in opremiti njeno notranjost z vseni potrebščinami modernega človeštva.

Račun z močjo sovražnika je najzanesljivejšo sredstvo za dosego take zmage.

Koroško gorovje.

JULIJSKE ALPE.

Zahodni del Julijskih Alp se razprostira ob koroško-lški meji med Belo in Zilo do Črnelca ali Črneljske Špice (2355 m), ob koroško-goriški meji do Vršiča (1918 m), ob koroško-kranski meji pa do Belega Potoka, ki se izliva v Zilico.

Poprečna višina tega gorovja je 2000—2800 m. Najvišji vrhovi so zgrajeni iz dahšenskega apnenca in nekaj iz dolomita. Za podlago imajo zilske premoreve sklade in na teh rabeljske plasti trijadne tvorbe.

Skoro ravno po sredi zahodnega dela Julijskih Alp se vleče od severa proti jugu globok udrina, ki jih deli na zahodne ali Beneške ali Rekljanske Alpe in vzhodne ali Julijske ali Rabeljske Alpe. V Korotanu znači omenjeno udrino Zilica oziroma Jezernica, Predel, na Primorskem pa Koritnica in Soča.

V treh mogočih skupinah se vlečejo Beneške ali Rekljanske Alpe od Bele preko koroško-lške meje na Koroško ter segajo do Zilice oziroma do Jezernice. Med njimi se nahajajo nizka sedla, globoki jarki ali grape in debri ali pa tudi širše doline, ki ločijo eno skupino od druge. Severna skupina prepada strmo proti Beli ter se vleče do Zilice in vrtuje južno od Lipalje Vasi v 1952 m visokem Lipniku, Jelovcu (1526 m), Kresu (1730 m), Močilu (1823 m), Luški Planini (1589 m), Velikem Vrh (2042 m), Piparju (2049 m), v vrhu Planje (1973 m), Poldnašnji Špici (2089 m), Sračici (1420 m) i. dr.

Po dolini Za Jezerom teče potok Bela ali Taljanska Voda, kakor nazivljejo potok Ovejevski, in loči od glavne skupine Višarsko gmoto, kjer stoji znamenita romarska cerkev, 1792 m. Med Ukvami in Ovejo Vaso se dviga pečena, z borom obrastla gora Nebrije ali Podgorški Hrib (1211 m), ki vlada celo dolino Bele skoro do Pontablja ali Tablja in je videti od daleč kot gozdnat stožec. Na desno od Nebrije je sedlo, ki ga imenujejo Forčelo, Ovejevski pa mu pravijo "Za Vrhom."

Romantično leži dolina Za Jezerom, ki je na jugu obrobjena z veličastnimi stenami Polje in Visoke Gore ali Viša, proti vzhodu pa z zelenim gozdnatim grebenom, ki se dviga do Lovea (2079 m) ter prepada z Brašnikom (1780 m) v mično ležeči Višarski gmoti proti Zilici.

Mogočnejša in višja je južna skupina, ki se zničuje na severu v posameznih odrastlekih proti Dunjski Dolini, na jugu pa pada strmo proti Rekljanski Dolini, ki je po Nevejski Planini (1152 m) v zvezi z Jezernim Dolom ali spovirjem Zilice. V zahodnem delu te skupine je Javor (1893 m), M. Cimone (2380 m), a najmenitnejši je 2752 m visoki Špič nad Palicami ali Bojce ali pa Montaž, ki se kakor zelo visok stolp dviguje iz Dunjske Doline. Severna stran tega orjaka je pristopna po "Policah," Polica pod Kugličem, Polica v Kamenjah i. dr.; ker ima skoro vsaka višina ime "Polica," se imenuje cela panoga Police, ki se razprostirajo od Špika nad Policami do Kranjskega Dola (2308 m). Raz Špič nad Policami je kra-

sen razgled po Triglavskem Pogorju, Dolomitih, Karnijskih in Zilskih Alpah, Karavankah in Visokih Turah; v neposredni bližini pa zagledaš Brda (2656 m), Rudni Vrh (1452 m), V Glavah (1892 m), Prednjo Špranjo (2427 m), Prednjo Kostrunovo Špico (2494 m), Zadnjo Kostrunovo Špico (2371 m), Gansovo Mater (2522 m), Visoko Polico (2007 m), Višnjo ali Visoko Goro (2660 m), Veliki (2315 m) in Mali Naboj (1695 m), Rabeljsko Škrbino (1325 m) i. dr.

Južno od Rekljanske Doline je tretja skupina, v kateri je zaradi najlepše panorame ne samo v Julijskih Alpah, ampak v Alpah sploh sloveči Kanin ali Sivec (2592 m). S Kanina uživaš največkratnejši razgled v Alpah, kajti tudi mornarji trdijo, da zagledajo na svoji poti od juga po Jadranskem Morju najprej Kanin. Proti jugu vidiš v dalji modro ploskev Jadranskega Morja z dobro omejenimi obalami; vzhodno so istrske, hrvaške in bosenske gore, zahodno pa se širi Beneška Nižina z mnogimi mesti in širokimi, belimi pasovi rek. Benetke so zavite v lahek, skoro prozoren mrak; pogled bega k Dolomitom in razločuje se dobro, kako ograjajo Furlanijo. Tudi na Visoke Ture in Triglavsko skupino imaš razgled prost. Da, še celo najbližja okolica je slikovita, polna izprememb, zlasti po Režiji. Soški Dolini in Jezernem Dolu. Nepopoln je kontrast med morjem in nižino ter med skalnatimi vrhovi in snežniki. Vsi kraji, ki jih vidiš s Kanino, so kaj plastični in alikvito razvrščeni. Na severni Kaninovi strani se razprostira celo mal ledenik, ki je

edini pristopen v tej skupini ter privabi vsakolepo lepo število za prirodno krasoto dovezetnih turistov.

Blizu Kanina je Krnica (2434 m), Bela Peč (2143 m), razni Vršiči, Prestreljenek (2499 m), Črnelce (2355 m) z naravnim predorom na tromeji Goriškega, Koroškega in Beneškega, Plešivec (1702 m) i. dr. Ob Jezernem Dolu so: Veliki (1895 m) in Mali Snežni Vrh (1864 m), Jerebica (2106 m), Ruševce Glave (1528 m) i. dr.

Julijske ali Rabeljske Alpe se začenjajo z Mangartovim Pogorjem, ki se vleče od Predela (1162 m) ob koroško-goriški meji in koroško-kranski meji do Rateške Razvodnice. Njegova poprečna višina je 2000—2400 m in nad to se dvigajo gola temena s škrbastimi vrhovi še 200—260 m višje. Vse gorovje je zelo divje, razrito in celo strmo. Le borna planinska trava (leška) ga pokriva z lepodisečimi evetlicami. Po njem skače v velikih krdaših divja koza čez neizmerna brezna od skale do skale. Od 1918 m visokega Predelskega Vršiča se zavije glavni greben proti vzhodu do ostrorobate Žagice ali Mirnika (2345 m) na Kranjsko. V tem grebenu se dviguje strmi, 2678 m visoki Mangart, ki se na južni in severni strani odlikuje po svojih krasnih oblikah in daleko-sežnem razgledu.

Severno od Vršiča ob Belem Potoku je Remšniška Dolina, ki veže Predelski Vršič z Mangartom in sega do Fužin nad Klanskima Jezeroma. (Konec prih.)

Ivan Cankar:

Greh.

Jedel je hitro in z veliko slastjo, po kosilu pa je splezal po vegastih, škripajočih stopnicah na podstrežje in je legel vseno.

Tam so bila odprta velika vrata in prav pod njim je bila cesta. Ljudje so hodili mimo, vsi nedeljsko oblečeni, smejali so se in razgovarjali veselo. Tudi na ono stran, na vrt, so bila vrata in tam sta šla včas pa stoji fant in dekle, roko okoli pasu, glava ob glavi. Glej, ljudje se imajo radi in so veseli.

V senu mu je bilo vroče in ni mogel spati; še težja mu je bila glava in pred očmi se mu je bleščalo, dasi je bilo solnce za streho.

Vstal je in je stopil pred odprte duri. — Kaj bi se zgodilo, če bi skočil zdaj doli na cesto? Tako nizko je, da bi se komaj oprasnul. In čemu bi skakal? —

V tistem trenutku se je pripeljala mimo gosposka mestna kočija, gospod in gospa sta sedela v njej. Pripeljala se je mimo in je izginila v tistem hipu.

— Kam se pač peljeta? Pač daleč v svet, po velikih belih cestah, v mesto. In tam so visoke hiše, donebene stopni, čudo ob čudu je tam, in ljudje so gosposko oblečeni, hodijo veselo po širokih belih cestah in ni skrbi in ni žalosti in vsega dobrega dovolj. Tja bi šel človek in še dalje bi šel, do morja. In preko morja, neizemnega morja v beli ladji, zmerom dalje po velikem lepem svetu.

— Tako zaduhlo je tukaj; spal bi. —

Legel je in ni mogel spati. Oči so mu bile zatisnjene, ali slišal je vse, tudi če se je zgnila bilka v senu in najbolj razločno se slišal svoje žalostne misli. Ležal je dolgo in senca na so sednji hiši se je plazila zmerom višje; bilo je pač že pozno popoldne in zdavneje že je bilo odzvonilo k litanijam.

Zaskripale so stopnice in Tone se je prestrašil. Prišla je mati, stala je vrh stopnice in v roki je držala skodelico kave in kos belega kruha. Tako plašen, ubog in poln ljubezni je bil njen obraz, da se je Tone zasmilila.

— Ali si spal, Tone?

— Nisem, prevroče je.

— Kave sem ti prinesla in kruha.

Postala je in je čakala, da bi Tone izpregovoril in da bi potem morda sedla poleg njega v senu in da bi govorila, kakor sta govorila včas, ko sta bdela pozno v noč in je bilo sree obema polno upanja.

Ali Tone je molčal, bolela ga je njena ljubezen.

— Jej, Tone, in potem malo zaspi! Tako nemirno si spal sinoči.

— Ali morda vendar kaj sluti? — je pomislil. Morda je kaj slišala, ko sem govoril po noči v sanjah. In zdaj ne ve natančno, rada bi po ovinkih spravila iz mene. —

Pogledal ji je pazljivo v obraz in sree bu je bilo nemirno.

— Kaj sem govoril v spanju?

— Govoril si in kričal, pa ni bilo razumeti ničesar. . . . Kaj se ti je sanjalo?

— Pozabil sem! — je odgovoril malomarno, skoro neprijazno in se je obrnil v stran.

Mati je postala in nato je šla. Dokler so škripale stopnice, je ležal Tone mirno in se ni okrenil, ali vedel, da se je ozrla mati vrh stopnic in je čakala, da bi jo ogovoril. Ko so utihnili koraki v veži, je sedel in je popil kavo, polizal je tudi sladkor, ki je bil na dnu.

— Da bi se že znašlo! Čako počasi se mrači noč in kako nizko je še senca tam! —

Mračilo se je in na ulici je bilo živahneje, tudi na stazi za vrtom. Na podstrežju pa se ni shladilo; zaduhlo je bilo kakor prej in dišalo je zmerom močnejše po senu. Tone je stal pred vrati in je gledal na ulico; kadar je začel glasove spodaj, se je skril, da bi ga kdo ne opazil.

— Kako se smejo vsi! Starec so, pa se smejo kakor otroci, in glej, poljubujejo se celo tam za vrtom. Imajo pač vsega dovolj in nič jim ni treba misliti, ne skrebeti. Tudi jaz bi rad tako živ. . . in popeljal bi se v mesto, iz mesta še dalje, do morja, preko morja v beli ladji. . .

Hipoma so prišle sanje, lepe, vroče, polne solnce in pisanih barv. Prišle so, ali razveseliti ga niso mogle. Sanjal je in še v sanjah je zavzdihnil, zahropel. Breze je ležalo na srecu in se ni hotelo geniti.

— V tistem hipu, ko doseže senca vrh strehe, se odpravim. Bog vedi, če se je že kaj izpremenilo tam, če je še vse, kakor je bilo. Morda so duri še odprte, kakor sem jih bil ostavil, tudi deska je morda še na istem mestu. Samo pogledati bi bilo treba — takoj bom vedel, če je bil kdo

tam ali ne. In potem bo jasno tudi vse drugo.

Mislil je naporno in težko je čakal, da bi dosegl senca vrh visoke strehe. Plazila se je počasi in Tone se je vselej oddahnil, kadar je izginila v senco nova vrsta opeke.

— In če bi bilo vse tako, če bi, postavim, nihče še nič ne slutil, nič ne vedel, potem bi se dalo pač še napraviti, vsaj čakati bi se dalo. . . Vse bi lepo popravil, skril kam tisto mačko, oče-dil deske, obtrpal kri —

Ali vztrajal je od studa in od groze, že od same misli so se mu šibila kolena.

— Vse je izgubljeno, nič se ne da več napraviti in vseeno je, če slutijo ali ne. —

Napotil se je; sosednja hiša je bila vsa v senci in sinje sence so plavale že tudi po nebu. Stopal je po stopnicah oprezno, tiho, tiho, da bi ne zaskripale in bi slišala mati, ki je bila morda v veži.

— Preko polja pojdem in kakor pridem, bo že noč. —

Ovinec je bil velik — preko polja in travnikov, po blatnih stezah, preko jarkov, po holmu gori skozi smrekov gozd in od druge strani v vas, naravnost proti cerkvi.

(Konec prihodnjic.)

Iz Moskve poročajo, da s mirovnim pogajanjem med ruskim sovjetom in Ukrajino najbrže ne bo nič. Mirovna konferenca v Kijevu se zavlačuje od dne do dne, medtem pa nemško-ukrajinske čete nadaljujejo z osvajanjem novih ruskih krajev. Nemško poveljništvo v Ukrajini je odprto izjavilo, da miru ne more biti, dokler Ukrajina ne dobi vsega ozemlja, "kar ji gre".

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznani tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe Fr. Udovick, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4000 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

ŽENSKO DELO.

Železniška uprava, ki je v rokah vladne kontrole, je odredila, da dobivajo ženske v železniški službi znanje enako plači z moškimi uslužbenci enake kategorije.

Ne bomo se zapeli hoozara, kakor da bi bilo zaradi tega že rešeno žensko vprašanje v Ameriki. Do tam je še dolga pot. Vendar se pa lahko konstatira, da pomeni to velik napredek, na katerega bi bilo najbrže treba še dolgo čakati, če ne bi bile železnice prišle pod vladno kontrolo.

Nišo se bo dovolj moških, ki bodo vihal nosove zaradi te odredbe. Kajti med moškimi je še zelo razširjen podedovani nazor, da je žensko delo v vsakem slučaju slabše od moškega. To mnenje namreč ugaja moški samoljubnosti. Kljub temu je napačno.

Sicer tudi ekstremisti na polju ženske emancipacije nimajo prav s trditvijo, da so ženske sposobnosti moškimi absolutno enake. Tako vprašanja se ne morejo reševati s političnega, ampak le z znanstvenega stališča, in znanost dokazuje, da je ženski organizem drugačen od moškega. Drugačen se pa ne pravi slabši. Le razlikuje se od moškega. Zaradi tega so za nekatere opravke moški sposobnejši, za druge pa ženske; pri tem sta pa vendar za nekatera opravila oba spola enako sposobna.

Kljub tem dokazanim faktom se pa pogostoma olašajo tudi v delavskih krogih ljudje, ki strastno nasprotujejo enakim plačam žensk, češ da ženske izpodrivajo moške. Čudno, da silijo prav taki ljudje svoje žene in hčere pogostoma na delo, da familija več zasluži.

Na vsak način so ljudje, ki zahtevajo za ženske nižje plače, na krivi poti. Kar se tiče izpodjedanja, bo morala ta fraza v sedanjih vojni kmalu utihniti, kajti brez ženskega dela se mnogo nujnih potrebščin sploh ne bi moglo izdelovati. Ali brez obzira na to dejstvo, da izpodjedajo ženske prav tedaj moške delavce in uslužbence, kadar delajo za nižjo plačo. Na vsak način izpodjedajo skleni organizirane delavce.

Če dela ženska ceneje, jo podjetnik rajše vzame, ne iz humanitarnosti, ampak zaradi večjega prihranka. Če mora žensko enako honorirati kakor moškega, bo izbral tistega, ki je bolj poraben.

V železniški službi so morali podjetniki že spoznati, da ima ženska zadostno sposobnost. Sicer jih ne bi bili naspelovali. Ampak baš potrpežljivost žensk z ozirom na plačo je najbolj mikala podjetnike.

Železniška uprava izravna sedaj plače. Vsi zavodni delavci morajo to odobravati. Bilo bi le želiti, da se ta "novotarija" razširi povsod. Čim prej se to zgodi, tem prej se tudi utrdi solidarnost ženskih z moškimi delavci, ki je nujno potrebna, če naj delavski razred kdaj zmaga v svojem osvobodjevanju boju. Če bi se to zgodilo danes, bi bilo bolje, kakor jutri.

Iz New Yorka poročajo: Tvrdi, ka Jabreng Brothers, ki tržijo potrebščinami za peko, mora plačati \$20.000 "Amerikemu rdečemu križu", ker se ni ravnila po določbah zvezne živilske uprave.

A. STEBI, Sarajevo.

Strojno delo in moderni proletarijat.

Akoravno sem že omenil, da mi je naravnost neukusno, še danes zagovarjati gospodarski pomen strojnega dela, sem vendar prepričan, da je potrebno tako našemu delavstvu, kakor tudi našim strokovnim organizacijam.

Pri presoji ročnega dela smo našli 2 nasprotni značilnosti, ki sta najvažnejša pomena tako za narodno gospodarski razvitek, kakor za delavske stanovske organizacije. Jasno se izluči iz ocenjevanja ročnega dela naravni zaključek, da stvarni interesi narodnega gospodarstva nasprotujejo osebnim interesom delavstva.

Pri ocenjevanju strojnega dela pride površni in nepoglobljeni razum do istega zaključka in sicer, da strojno delo le dviga proizvodnjo blaga kvalitativno in kvantitativno v korist kapitalizmu, a nasprotno, da uničuje delavske eksistence. To je pa le navidezen, popolnoma krivičen in napačen zaključek.

V resnici strojno delo zastopa splošno narodnogospodarsko kakor tudi posebno delavčeve koristi. Strojno delo:

1. spopolnjuje delavne proizvode,
2. znižuje delavni človeški napor in olajšuje eksistenčni boj delavstva.

Ta zaključek je naravnost nasproten onemu, katerega smo našli pri ocenjevanju ročnega dela.

V tem slučaju namreč stvarna korist splošnega narodnega gospodarstva podpira osebne interese delavstva.

Za prvo trditev, da strojno delo izpolnjuje delavne proizvode, pač lahko pričakujemo tudi od najbolj nevednega delavstva priznanja in to radi tega, ker si ono domišljuje, da nima za to okolnost nobenega interesa, da je njemu vseeno, kakšni so proizvodi, samo da to izpolnjenost delavnih proizvodov ne kolidira delavske mezdne vprašanja. Akoravno je večina našega delavstva v dnu svoje duše še reakcionarno prepričano, da nadkriljuje finost ročnega dela bodisi katerekoli stroke na daleč strojno delo, vendar je toliko kompromisno, da formalno priznava, da njemu nerazumljivo nadkriljuje. Pravi: dobro, je boljše — magari, da dosežeš s strojnimi delom take finosti, katere neobraženo oko niti opaziti ne more, zadovoljen sem tudi s to resnico, samo, in sedaj pride konjsko kopito, škodiš s strojnimi delom mojim materijalnim življenjskim interesom.

In to je ravno največja napaka nerazsodnega razumevanja strojnega dela pri našem delavstvu. Ono ne spregleda v vsej jasnosti, kako velikega pomena je tudi za njegovo eksistenčno vprašanje kvaliteta izvršenega dela. Delavstvo mora imeti vedno pred oči, da je tudi v njegovem najglobejšem interesu, da proizvajalci izdelke vedno boljše, vedno popolnejše.

Delavca ne sme motiti okolnost, da prihaja ta zahteva vedno le od delodajalca. Napredno delavstvo naj stremi samo k temu cilju in na ta način lahko izklopi delodajalčeve pritiskanje. V tem slučaju interesi delavstva sorodni interesom delodajalca.

Daleč smo še od onega cilja, ko faktično preneha vsa konkurenca, temelječa na proizvajalni prednosti različnih blagovnih vrednosti. To nesoglasje v temeljnem ocenjevanju blagovne vrednosti leži le v neenakosti razvika delavnega problema različnih proizvajalnih podjetij. Vsak delavec si naj stavi le sledeče vprašanje: kako je mogoče, da poleg vseh varstvenih colnin prihajajo v naše kraje stroji iz Nemčije, Francije, Anglije ceneje kakor iz naših najbližjih krajev? Kako je to mogoče, da prevzame tuje delavstvo čisto enostavno delo, recimo zgradbo stavbe, zgradbo obširne kanalizacije pod dosti cenejšimi pogoji kakor more to delavstvo domačega kraja? In vendar je to tuje delavstvo bolje plačano in ima velike prevozne stroške delavskega in strojnega materijala.

Kdor se uglobi v to nesoglasje, mora priti do pravega zaključka, da uporablja ta konkurenca v dosti večji meri strojno moč, da premišljeno razporedi vse delo v njegovo najenostavnejše temeljne razrede in na ta način sistematično vse ovire dosti lažje premaga, kot naša domača podjetja.

Vsakdo je že imel priliko opaziti, da večja podjetja, katere imajo svoj notranji sestav na moderni podlagi, delajo z veliko večjim pazniškim, kontrolnim in pisanim materijalom. To je umevno. Kajti, ako hoče to podjetje gotovo delo za (absolutno) cenejšo svoto prevzeti in pri tem (relativno) več zaslužiti oziroma profitirati kot konkurenčno podjetje, mora vse delo v svojih najmanjših detaljih natančno presoditi in za vsako poedino delo upotrebiti le najboljše in najprikladnejše delavne moči. Na ta način doseže, da

1. hrani na človeškem delavnem materijalu; ne absolutno, ampak v primeri z obsegom izvršenega dela;
2. hrani na pokvari surovin in ekonomično izrablja gradbeni material in
3. hrani na delavnem času.

Najvišjo prosperiteto doseže torej narodno gospodarstvo tedaj, ako najbolj ekonomično izrablja delavni materijal, to je, ako z najvišjim učinskim faktorjem izrablja zaposleno delavstvo. In to je mogoče le z najobširnejšo porabo strojne sile.

Ravno z ozirom na vedno silnejšo konkurenco je industrija kakor tudi splošno podjetništvo primorano nuditi vedno višje kvalificirane izdelke, vedno boljše delo.

Interesi delavstva pa so kar najožje sklenjeni z ugodnim razvitkom domače industrije in domačega podjetništva. Iz tega sledi, da je tudi v interesu delavstva samega, da vedno bolj izpolnjuje delavne proizvode, da dviga učinski faktor svojega dela.

Nerazumljivejša je navadnemu delavcu druga ugodna stran strojnega dela, ki, kakor sem omenil, znižuje človeški delavni napor in olajšuje eksistenčni boj delavstva. A tudi to je takoj razumljivo, ako se postavi vprašanje na širšo podlago medsebojnega vpliva telesnega napora in eksistenčnega boja delavca.

Vsak človek ima vendar v sebi gotovo množino energetične sile, katero lahko izrablja na ta ali oni način. Izraba te sile je tem večja, čim dlje je v gotovo delo vprežena. Torej je izmučenost delavca direktno funkcija delavnega časa.

Znano je pa, da se ravno z uvedanjem strojnega dela vedno bolj krajša delavni čas. Za našo presojo je pač vseeno, ako to skrajšanje delavnega časa delavstvo samo izsililo od podjetnika ali ako podjetnik skrajša delavni čas z ozirom na delavni proces. Merodajno je le dejstvo, katero je neovrgljivo, da se delavni dan z razširjenjem strojnega obrata vedno bolj krči in da se prosti čas delavca stalno, ako tudi počasi, razširja.

Ako torej zahteva danes delavni dan od delavca manjšo izrabo njegove energetične sile kakor včeraj, je jasno, da ostane temu delavcu nekaj energetične sile proste, katero lahko izrabli po svoji volji. In gotovo bode to storil na katerikoli način, ako seveda ni tako nedelaven, da bi mislil v prostem času edino na jesti in spati. Skušal si bo pridobiti v tem prostem času ojačenja svojih duševnih zmognosti in novih strokovnih izkušenj.

To je gotovo njegov osebni dobiček, kateri mu pomaga izboljšati njegov materijalni položaj. S tem utrjuje svojo pozicijo v podjetju s tem izboljšuje svojo odpornost silo in ojači na njega odpadajoči del bojne sposobnosti organiziranega delavstva proti izrabljanju kapitalizma.

Tako torej v splošnem strojno delo ne nasprotuje interesom delavstva, ampak nasprotno. Strojno delo dviga delavstvo duševno in telesno.

Uvedenje strojnega obrata v gotovem podjetju pa še ne zadostuje današnjim potrebam hitro se razvijajočega narodnega gospodarstva in s tem vedno se spreminjajočega in izboljšujočega se delavnega procesa.

Kakor je čas pri proizvodnji blaga in s tem pri ocenitvi dela samega nekompromisna funkcija del. procesa, tako je v vsakim nadaljnjim korakom v razvitku narodno gospodarskega dela potrebna stroga izbora prave delavne sposobnosti za gotovi delavni proces najvažnejši faktor vsakega

moderna gospodarskega obrata. Univerzalnost delavčeve sposobnosti je vedno bolj nepotrebna stvar in naravni razvojni proces tehnike to univerzalnost z vsakim dnevom bolj izklopija iz vsakdanjega življenja.

Res je, da se je ta potreba rodila iz naraščajočega kapitalizma in da služi v prvi vrsti ravno kapitalizmu za povzdigo njegove profitne rate. A vendar je to tudi v interesu delavstva. V trenutku, ko svetovnemu gospodarstvu ni zadostovalo več ročno delo in je tehnika postavila prve stroje, pričel se je že proces specializiranja delavnega problema naravnim putem razvijati.

Kaj zahtevamo od stroja? V prvi vrsti, da odgovarja svojemu namenu z najmanjšo izgubo efekta in da je izrabna doba delavne sposobnosti tega stroja kolikor mogoče velika. To je doseči le tedaj, ako ima stroj natančno zaokrožen delokrog.

Še pred desetimi leti so na pr. na eni in isti stružnici (Drehbank) obdelovali najrazličnejše predmete. Sedaj je delavec vklavljen v stružnico osovino in jo struži na različne forme in premere. Ako je bil s tem delom gotov, vzel je drugo stvar v delo, popolnoma druge naravi kot ono prvo delo, na pr. jermenico, katere je bila namenjena za ono prej namenjeno osovino. Je li zopet s tem delom gotov, prišla je tretja, prvim dvem predmetom povsem drugačna stvar na vrsto, recimo sklop (Kupplung), kateri je vezal eno osovino z drugo. In tako se je vrstilo eno delo za drugim, eno bolj različno od drugega. Pri tem se je izgubljalo seveda največ časa s tem, da se je moralo poiskati za vsak predmet novih orodij, novih nožev, vsak predmet je bilo na drug način vključiti v stroj in delavec je vedno izgubil dosti časa na tem, da je moral pri vsakem predmetu dolgo razmišljati, kako najugodnejše opravi novo delo.

Delavec je seveda imel pri tem polno posla. A drugače je bilo s strojem. V odmerjenih osmih urah delavnega dneva je bil stroj faktično mogoče le pet ur v porabi. Ostale tri ure so se izgubile radi pripravljanja k novemu delu, za vklinitve predmeta v stroj, za preureditve zobnih predlož in v svrhu druge delavne brzine itd. Delodajalec je pa seveda od stroja ravno tako zahteval vseh osem ur delavne izrabe, kot od delavca in naravno je, da je s časom razdelil tako, da je en stroj obdeloval le en in isti predmet.

Delavec na ta način ni nič izgubil. Nasprotno! On je pridobil, ker mu ni bilo potrebno več toliko razmišljati kot prej, ko je vsako uro imel kaj drugega obdelovati, pridobil mu je, tudi materijalno, ker je prej dosti pokvaril, kar mu je delodajalec od zaslužka odtegnil. Njegovo novo specializirano delo se je tudi poglobljalo, ker se je lahko z intenzivnejšim interesom posvetil specializiranemu obdelovanju.

Ako snujemo kako novo podjetje ali prevdarimo kako novo delo, in naj bo to tudi v najmanjšem rodbnem krogu, vedno pazimo na to, da napravimo to z najmanjšimi investicijskimi stroški in da kolikor mogoče izrabimo stroj ali orodje, katero uporabljamo. Mi skušamo torej z vso silo dvigniti učinski faktor stroja ali izrabo gotove materije magari za desetinke procentov, le da izrabimo to pomnožno silo kolikor mogoče ekonomično.

A pri ocenjevanju lastne, človeške energetične sile smo grozovito konservativni, akoravno je baš ta delavna energija dragocenejša in občutljivejša, kot vsaka druga, kot vsak stroj. Človeška fizična ali duševnodelavna sposob. se smatra kot nekaj, kar je vsem razmeram prikladno, vsakemu položaju odgovarjajoče. A vendar tudi ta delavna energija ni nič drugega, kot delavni vir, delavni stroj, kateremu je od narave delokrog zelo zaokrožen.

Človeška delavna sposobnost ni univerzalna; ona mora ravno tako stopati po popolnoma predpisanih naravnih zakonih, ako se pričakuje od nje najugodnejši učinski faktor, kakor je to potreba mehaničnega stroja. Ta najugodnejši učinski faktor je le doseči, ako je gotovi delavni sposobnosti odmer-

jeno popolnoma gotovo delo, za katero je baš ta narav ustvarjena, oziroma vzgojena.

In to je doseči le potem najvestnejšega in najfinejšega specializiranja razdelitve dela.

Oni prej omenjeni jurist bi mogoče izborno zadoščal nalogam in duhu tržnega pregledovalca, ali natakati št. 2 brzojavnemu razpisalcu — a pri njihovem današnjem, prisiljenem pokliče ne zadoščata ni sebi ni delodajalcu v korist: Da bi bila to mehanična stroja, bi jih že davno prestavili na pravo mesto.

Čudno je to! Mi ljudje moremo vse pomočke znanosti izkoristiti, da učinski faktor stroja kolikor mogoče dvignemo, a pri presoji najdragocenejše delavne energije, pri presoji človeške lastne delavne kvalitete mižimo in zatiskamo ošesa.

Tu je treba napraviti red v lastni hiši! V lastno korist! Kajti ravno v tej pravični in pravilni razdelitvi delavne energije posameznega leži najgloblji interes delavstva, leži vir pravilnega delavnega problema.

MOONEYEVA ZADEVA.

Iz Washingtona, D. C., poročajo:

Predsednik Wilson je ponovno pisal Stephensu, guberniju Kalifornije, kateremu priporoča, da naj pomilosti Thomas Mooneyja, ki je bil obsojen na vešala na znano obtožbo, da je sodeloval pri bombnem napadu na demonstracijo za vojno pripravljanje.

Predsednik je prvi priporočil pomilostitve meseca marea, toda governor je takrat odgovoril, da ne more storiti ničesar, dokler ni Mooneyjev priziv za novo obravnavo rešen na sodišču. Sodišča so odklonila njegov priziv, češ da se ni nikoli pri obravnavi dokazalo, da je priča državnega pravduka nagovarjala drugo pričo na krivo pričanje.

Predsednik Wilson se je sam zainteresiral za stvar, ko je prejel poročilo o dogodkih od komisije, ki jo je bil poslal na zapad, da preišče Mooneyjevo afero. Na čelu te komisije je bil vladni delavski tajnik Wilson in pooblašeno je uporabljalo na velike dvome o Mooneyjevi krivdi. Voditelji strokovno organiziranega delavstva so tudi nastopili v prilog Mooneyju. Agitatorji v Rusiji so obsodbo Mooneyja izrabili za agitacijo proti Združenim državam in tudi drugod je obsodba povzročila veliko razburjenje.

Voditelji strokovno organiziranega delavstva ne priporočajo pomilostitve Mooneyja, da bi stvar potem zaspala, ampak žele pomilostitve, da se Mooney lahko rehabilitira in dokaže, da ni bil v zvezi z bombnim napadom. Če governor pomilosti Mooneyja, ima državni pravdnik pač priliko, da ga lahko še enkrat obtoži bomnega napada, ker je pri njem več oseb izgubilo življenje. Pri drugi obravnavi bo pa Mooney imel priliko dokazati, da je nedolžen.

V krogih strokovno organiziranega delavstva vprašujejo, zakaj se protivi državni pravdnik ponovni obravnavi, če je prepričan, da lahko dokaže, da se je Mooney res udeležil bomnega napada. Državni pravdnik bi se celo že moral veseliti druge obravnave, če ima dokaze za Mooneyjevo krivdo. Za sedaj je stvar odvisna od governorja. Njegova pravica do pomilostitve je absolutna in če ima le en del tistih dvomov, ki jih je imela Wilsonova komisija, mu ne kaže nič drugega, kakor izreči omilostitvenje.

V prvem letu vojne, od aprila 1917 do aprila 1918, so porabili v Združenih državah 4.109.291 ton sladkorja, ali več kot Francija, Italija, Angleska in Kanada skupaj.

Sedaj stane sto funtov očistene sladkorja v Združenih državah \$7.30, v Kanadi \$8.07, \$12.29 v Angleskem, \$12.28 v Franciji in \$26.30 v Italiji.

Živilska uprava priporoča, da naj se gospodinjke, kuharice in kuharji poslužijo do skrajne meje zelenjave pri pripravi jedil, ker tako pomagajo prihraniti na živilih, ki jih lahko hranijo v shrambah.

OTROŠKO DELO.

Najvišje zvezno sodišče je s petimi proti štirim glasovom izreklo, da so določbe zakona za varstvo otrok neustavne. Najvišje zvezno sodišče je že večkrat storilo sklepe, ki jih mora vsak napredno misleči človek smatrati za nazadnjaške. Toda proti njegovim določbam ni priziva, in če je pet gospodov tega senata izreklo, da je kakšen zakon neustaven, tedaj je neustaven.

Izkoriščevalci otrok imajo seveda veliko veselje nad tem odlokom, ki jim daje proste roke pri izžemanju neutrujene otroške moči. Takim gospodom je malo mar bodočnost naroda, ki bo danes ali jutri sestavljen iz seda njih otrok. Profit, ki jim ga prinaša otroško delo, jim je več vreden kakor vsi življenjski pogoji današnje mladine. Zakaj naj bi se tudi ženerali? Saj njihovim lastnim otrokom ni treba delati; delo proletarskih otrok prinaša že toliko profita, da napravijo kapitalistični gospodje svojim otrokom lahko majhen paradiž na tem svetu.

Tem ljudem je bil zakon za varstvo otrok pravi trn v peti, in ko je zvezno vrhovno sodišče izreklo njegovo neustavnost, so zaviskrali od veselja. Toda njih radost še ni definitivna in upati je, da se razblini sploh.

Večina, ki jo je dobil reakcionarni sklep pri sodišču, ni baš impozantna. Pet glasov proti štirim — to res ni kdovekak. Ampak večina je večina in od te strani res ni pomoči. Dobro je le to, da je omenjeni sklep sodišča zopet pokazal, kako čudna je njegova pravica, ki postavlja mnenje petih sodnikov nad voljo obeh kongresnih zbornic in predsednika.

Dobro je tudi, da je odlok vrhovnega sodišča povzročil precej nevolje v kongresu. Kongresnik Keating iz države Colorado naznanja, da skliče konferenco, na kateri se bodo posvetovali o novem zakonu za varstvo otrok, ki naj se izogne vsem takim določbam, ki jih je sedaj najvišje zvezno sodišče s petimi proti štirim glasom spoznalo za neustavne.

Kongresnik Keating in senator Owen iz države Oklahoma, ki sta očeta postavila za varstvo otrok, sta ostro kritizirala razsodbo najvišjega sodišča. Kongresnik Keating je dejal, da bo morda predlagal tako visok davek na produkte, ki jih izdelajo otroci, da se tovarnarju ne bo izplačalo najeti otroke za delo. Dejal je, da bo predlagal dodatni predlog k ustavi, če bo treba, da stori kaj takega za varstvo otrok.

Senatorja Johnson iz Kalifornije in Kenyon iz Iowe tudi nista zadovoljna z razsodbo najvišjega sodišča, ker njena utemeljitev o vira splošno socialno zakonodajo kot na pr. določen delavnik za delavke itd.

Živilski upravitelj Hoover priporoča, naj se uživanje mesa omeji za osebo na dva funta na teden.

Za registriranje fantov, ki so postali stari 21 let po 5. juniju lanskega leta, so bile izdane nekatere nove odredbe. Osebe, ki so odsotne ali bolne, imajo pravico odposlati listek lokalni komisiji, pod katero spadajo. Lokalna komisija hrani listek do 5. junija, potem ga pa izpolni kot druge. Registriranec, ki pošlje kuverto z znakom in naslovom, bode poslal registracijski listek. Osebe, ki so ob času registracije na morju ali v inozemstvu, se lahko registrirajo pri bližnji lokalni komisiji in pošljejo po tem listek lokalni komisiji, pod katero spadajo. Listki morajo biti odposlani, da so v rokah lokalne komisije do petega junija.

Predsednik Wilson je izdal proklamacijo, s katero ustanovlja na vzhodu tri žume v Belem gorovju (White Mountains), ki obsegajo okoli 391.000 akrov v državi Maine in New Hampshire, 165.000 akrov v Virginiji, 1.000.000 akrov v Virginiji. Proklamacija je bila izdana v soglasju z zakonom leta 1911, da se ustanove na vzhodu narodne žume.

Predsednik Wilson je izdal proklamacijo, s katero ustanovlja na vzhodu tri žume v Belem gorovju (White Mountains), ki obsegajo okoli 391.000 akrov v državi Maine in New Hampshire, 165.000 akrov v Virginiji, 1.000.000 akrov v Virginiji. Proklamacija je bila izdana v soglasju z zakonom leta 1911, da se ustanove na vzhodu narodne žume.

Tržaško in jugoslovansko vprašanje.

NEMŠKI IMPERIALIZEM.

Nemška buržvazija v Avstriji, ki je nacionalno-šovinistična do kosti, nasprotuje na vsa moč vsaki pravični rešitvi narodnih vprašanj, ki razjedajo Avstrijo že dolga desetletja. Ne prihaja nam na misel, da bi jo zaradi tega enostavno prekinjali in psovali, kajti o velikem delu njenih članov ne more biti dvoma, da bi bili prav koristni in ljubeznivi ljudje, če bi prišli v razmere, ki bi vplivale nanje v tem boljšem znišlu. Prav kakor se v razrednem boju na postavljanju na stališče, da mora posamezen kapitalist nujno biti surov, okruten barbar, temveč vemo, da določajo ravnanje kapitalističnega razreda napram delavskemu gospodarski interesi, moramo tudi za druge pojave življenja priznati vzroke. Kjer koli so nerešena vprašanja, ki zahtevajo rešitev, je ena najvažnejših naloga, da se poišče in spozna razlogi.

Politika nemške buržvazije v Avstriji je imperialistična. O tem gotovo ne more biti nobenega dvoma več. Predvsem je imperialistična v mejah Avstrije same. Zase zahteva hegemonijo; zunanja znamenja tega stremjenja so: Centralizem, ki se ne zadovoljuje z enotnim upravljanjem gospodarskih vprašanj, kar bi bilo razumljivo, ampak hoče vsa politiko kljub raznostnosti interesov spraviti pod en klobuk, s trdnim prepričanjem, da bo to nemški klobuk; večno se ponavljajoča zahteva, da bodi nemščina uradni državni jezik, s čimer bi se doseglo, da bi se Avstrija smatrala za nemško državo, faktično obstoječe predprijave nemškega jezika, ki je tudi v nemških krajih oficilen in stoji večinoma na prvem mestu, n. pr. pri deželni vladi na Kranjskem, pri deželnem sodišču v Ljubljani in pri okrajnih sodiščih po slovenskih krajih sploh, pri poštini uradih, pri uradih, finančni službi, pri kavarjih i. t. d.; protežiranje nemškega šolstva, ki ima v slovenskih krajih prvenstvo pred slovenskim; germanizacija, ki se vrši z razlašanjem slovenskih kmetov in umetnim naseljevanjem nemških, kakor ga opravlja n. pr. Südmarch pod protekcijo vlade, i. t. d., i. t. d.

Utajevat se to imperialistično stremjenje ne more. Vpričo očitnih faktov so bile vse lepe fraze raznih ministrskih predsednikov o enakopravnosti vseh narodov in o pravični politiki le poizkusi za preslepitev političnih strank.

DINASTIJA V AVSTRIJI.

Toda če vemo, da ostaja ta zagrižena imperialistična volja, se ne smemo izogniti trudu, da jo razumemo. V prvi vrsti je treba vzeti v poštev, da je dinastija avstrijske monarhije nemška. V državi, ki je še vsa prepletena s fevdalnimi ostanki, a precej krepiki ostanki, šteje to že precej, zlasti če imamo pred očmi, da je bil dober del vse avstrijske politike vedno dinastičen in da se je s posebno slastjo rada naglašala dogma, da je dinastija najmočnejša vez Avstrije. Kakor je v dobi reformacijskih vojn srednjega veka veljalo načelo "Cuius regio, ejus religio" — "Čigar je kraljestvo, njega je vera", — tako velja v Avstriji, odkar se je oživela narodnost, podobno načelo: "Država se ravna po narodnosti vladarja."

Zadnji smo, ki bi trdili, da je članom dinastij narodnost v vsakem slučaju nedotakljiva svetinja. Za kakšen tron znajo principi preobleči narodnost in vero kakor uniformo. Dinastije na Rumunskem, Bolgarskem in Grškem so živi zgledi. Princ Wied je bil za tako ceno pripravljen, da postane celo Arnavt. In danes se desira za cela legija nemških princev za tako zamenjavo narodnosti, v nadi, da se postavi nekoliko tronov v deželah, ugrabljenih Rusiji.

NASTOP BURŽVAZIJE.

Nacionalna srajca se pa v takih familijah vendar le tedaj preobleči, kadar prinaša tako renegatstvo dobiček. V Avstriji ni bilo treba menjati garderobe. Stoletja je zadostovalo, da je cesar bil cesar; stal je tako visoko nad narodom, da se ni niti vpraševalo za njegovo narodnost. Ko se je Avstrija polagoma boljbolj centralizirala in so se dežele, ki so nekdanj sprejele le v Avstriji vladajočo dinastijo tudi za svojo, deloma ogoljufale, deloma oropale za svoje pravice, je bila v Avstriji že nemčina na prvem mestu. Na to je vplival postopek Avstrije, pozneje pa zlasti dejstvo, da je bila Avstrija sama dolgo del Nemčije in so bili njeni vladarji pogostoma tudi nemški cesarji.

Nemška narodnost dinastije je bila torej že tradicionalna, ko se je začel dramiti duh posameznih avstrijskih narolov. Skoraj sočasno se je pričel gospodarski preobrat; strojna tehnika je poslegla tudi čez črno rumene meje, buržvazija se je polagoma dvigala, poleg Nemcev so bili pa le še Čehi, med katerimi se je moderni kapitalizem nekoliko bolj znatno razvijal. Pa tudi med njimi je bil dolgo Čeh le delavec in uradnik, podjetnik pa je bil Nemeec.

Ko je revolucija leta 1848. vsaj deloma premagala fevdalizem, je bila nemška buržvazija logično tista, ki je zahtevala njegovo dedščino in res tudi njen precejšen del nastopila. Z njo je prevzela tradicijo nemškega prvenstva v državi. V dobi absolutistične reakcije, ki je bila posledica zmogovite protirevolucije, se je avtokracija dosledno postavila na stališče centralizacije; ki je neizogibno morala imeti nemški značaj. Dasi politično z ostalimi narodi vred brezpravna, je bila nemška buržvazija, gospodarsko boljbolj se krepčajoča, vendar nacionalno privilegirana. V svoje prvenstvo se je tako zvela, da je smatrala svoj privilegij za naraven položaj. Z vsako pravico je tako, da jo smatra tisti, ki jo kaj dalj časa uživa, za pravico; ko so drugi narodi nastopali, za enakopravnost, je nemška buržvazija, ki si je medtem razdelila moč z ostanki fevdalizma, smatrala vsako tako zahtevo za kršitev svojih "pridobljenih pravic."

OBRAMBA PREDPRAVIC.

Dejstvo je, da brani nemška buržvazija svoje postojanke. Glavno vprašanje ni, če je dobila svoje pozicije, svoje privilegije, po pravici ali po krivem; glavno je, da jih uživa. Zato noče dati svojih predprav iz rok, kakor ni hotel fevdalizem prostovoljno kapitulirati pred kapitalizmom, kakor se ni hotela monarhija na Franeoskem brez boja umakniti republik, kakor je morala na Ruskem priti šele revolucija, da strmoglavi carizem in kakor kajzer nima namena, da bi se odpovedal svoji avtokraciji.

Obramba privilegijev prehaja vedno iz defenzive v ofenzivo, čim najde priliko za to. Tudi za njo velja pravilo: "Najboljša defenziva je ofenziva." S tem, da se osvoje nove predpravice, se najbolj zavarujejo stare. Hegemonija na temnejšem prostoru se najbolj utrdi, če se razširi na večji prostor.

Nemški nacionalizem je v ofenzivi, in to je torej razumljivo iz preteklosti. V sedanjosti pa podkrepčujejo gospodarske razmere še bolj njegovo agresivnost. V Avstriji je kapitalizem najmočnejši med Nemci; to se pravi: Največ kapitalističnih podjetij je v nemških rokah. Raztrese na so pa ta podjetja pač po vsej državi in sicer tako, da se spozna gotov sistem v razpredelbi. Beseda o "mostu do Adrije" ni prazna fraza. Stebre tega mostu označujejo velekapitalistična podjetja, ki se vlečejo od nemških alpskih dežel v paralelnih črtah čez slovenske pokrajine do morja. V Trstu je pa bilo do vojne investirane že več nemškega kapitala, kakor italijanskega in slovenskega skupaj. Na podoben način se je nemški vpliv kazal v Gorici. V Pulju je pospeševala germanizacijo mornarica, ki je imela v mestu že več moči od mestnega sveta.

Ekspanzija nemškega kapitalizma deloma čez Ogrsko, pa čez Hrvaško v Bosno in Hercegovino, je ravno tako fakt, spada pa na drugo stran.

KAPITALISTIČNA BURŽVAZIJA IN JUGOSLOVANSKE VPRAŠANJE.

Ta ofenziva pojasnjuje dovolj, zakaj je nemška buržvazija odločno nasprotna vsaki resnični narodni avtonomiji v Avstriji in zakaj je posebno sovražna naravni in pravični rešitvi jugoslovanskega vprašanja.

Zedinjene Jugoslovancev v taki obliki, kakršna bi v bodoče odpravila nevarne konflikte med Jugoslovani samimi, predvsem dinastične konflikte, bi napravilo na Balkanu barikado, ki bi vsakemu na vrh od stremiču imperializmu pokazala apetit. Izza padca ruskega carizma je pa nemški imperializem edini, ki išče pot preko Balkana in zato mu smrdi rešitev jugoslovanskega vprašanja.

Po drugi strani pa gleda ravno ta imperializem na Adrijo, in medtem ko mu je prej navedene namene težje priznati, je veliko lažje govoriti o tržaškem vprašanju, ker je Trst doslej avstrijska posest.

Resnično se sedaj v nemških izjavah neprenehoma ponavlja tržaško vprašanje. Nemško časopisje v Avstriji in Nemčiji vehementno zahteva odprto pot do Trsta; deputacije hodijo k cesarju Karlu in mu dopovedujejo, da mora biti Trst na vsak način pod nemško kontrolo; nemško-nacionalne konference govore kar o nemškem Trstu. In z jadranskimi interesi podpirajo nemški šovinisti svoje neumrjoče sovražstvo do jugoslovanske družbitve in osvoboditve.

Kakorkoli se rdi ta besna antipatija s stališča nemško-kapitalistično-buržvaznih interesov razumljiva, vendar niso razlogi dovolj močni, da bi mogli izpremeniti značaj jugoslovanskega vprašanja. Trst je vsled svoje lege ob severnem loku Jadranskega morja gotovo zelo važna točka in ima tudi za Jugoslovane pomen. Toda jugoslovansko vprašanje je samo ni odvisno od Trsta, kakor še od marsikaterih druge točke ne. Razlogi za rešitev jugoslovanskega vprašanja so pa premočni, da bi se mogla ta rešitev pokopati zaradi nemških ali kakršnih koli aspiracij na Trst. Če je bi bilo res na noben drug način mogoče, bi se moralo rešiti magari tudi brez Trsta; rešiti pa se mora na vsak način.

TRŽAŠKI PROBLEM.

Res pa je, da je Trst sam zase problem, o katerem se je doslej premalo razmišljalo, in sicer eden tistih problemov, ki bo-zanimal večalimanj vso Evropo in delal tudi na mirovni konferenci marsikomu preglavice.

Doslej je bilo skoraj splošno mnenje, da je Trst predmet prepira med Italijani in Slovenci, pa amen. Ta dokaj površni nazor je pred vojno povzročil mnogo političnih grehov, ki se zdaj mašujejo. V svojem zakrknjenem boju so Slovenci in Italijani prezirali, da preti veliko hujska nevarnost, nego so si jo mogli domisljati v svojih lastnih nasprotjih. Pravzaprav so bili socialisti edini, ki so upozarjali na ekspanzivnost nemškega kapitalizma na Primorskem in na njegovo okupacijo Trsta. Ampak socialistične besede so bile glas vpijočega v puščavi. Zasepljeni od svojega boja so oboji sami pripravljali pot nemško-kapitalistični nadvladi; posluševali so se Nemcev zdaj eni, zdaj drugi in jim pri tem delali koncesije. V Pulju — in še prej v Opatiji — je bilo pa kar klavirno, kako so se zdaj eni zdaj drugi metali Nemcem, v Pulju seveda najbolj čes. kr. mornarici pod nože.

Sedaj je postalo tudi kratkovidnim jasno, da je na Primorskem tudi nemško vprašanje in da je prav posebno Trst njegov predmet. Treba je pa priznati, da ne gre tukaj le za neopravičene zahteve, ampak da so v Trstu vendar prizadeti stvarni nemški — in tudi še razni drugi interesi. Opraviči imamo res s tržaškim vprašanjem, ki je vprašanje samo zase.

KONFLIKTI INTERESOV.

Če bi šlo v Trstu res le za slovensko-italijanski spor, še ne bi bila stvar preveč kočljiva. Bilo bi sicer nedvomno dovolj prepričljivo, ostrih prepričkov, ampak rešiti bi se morala naposled s kakšnim razumnim kompromisom, ki navsezadnje ni tako težak med dvema, kakor med mnogimi. Dejstvo je, da ni Trst izključno italijanski in ni izključno slovenski; pa vendar je italijanski in je slovenski. Vpričo dejstev ne damo nič na deklaracije, da je izključno italijanski, nič pa tudi ne damo na tiste račune, ki hočejo dokazati, da je čisto slovenski.

Toda kakor pravimo, ni italijansko-slovenski konflikt vse, kar ustvarja tržaško vprašanje. Ta spor stopa boljbolj v ozadje vpričo mnogih interesov, ki prihajajo čimdalje bolj na dan.

Nekateri interesi se doslej še niso tako oglašili, da bi jih bilo dovolj slišati. Ampak kar ni, še lahko pride; pogostoma se zgodi, da niso ljudem nekateri njih interesi jasni ali da se jih sploh ne zavedajo, zlasti če jih razmere ne silijo na to. Toda če interesi eksistirajo, pridejo ljudem prej ali slej neizogibno do zavesti. In boji zaradi njih postajajo lahko tem ostriji, čim manj so se jih prej zavedali, ker so s svojim indiferentizmom omogočili, da so nastale in se utrdele zapreke, ki jih je potem težje odstraniti.

Kdor se bavi z rešitvijo kakšnega problema, mora vpoštevati vse, kar je z njim v zvezi, ne pa le tistega, kar sili samo v pogled. Vpoštevati mora torej tudi tiste interese, ki so danes nemara še večalimanj pod pajčolanom, o katerih je pa vendar gotovo, da izbruhnejo prejalisej neizprosno na dan.

Toda govorimo o tem povsem po domače.

TRŽAŠKO NACIONALNO VPRAŠANJE.

Narodnostni problem v Trstu je dejansko italijansko-slovenski. V političnem boju se pogostoma rabijo pretiravanja, prvič ker je to precej trdno vkoreninjeno v človeškem značaju, in drugič zato, ker je tudi v politiki v velikih časih načelo, da je treba mnogo zahtevati, če se hoče nekoliko doseči. Toda če postaja stvar tako resna, kakor zdaj s Trstom očitno postaja, morajo umolkneti vsa tista pretiravanja, ki smo jih v prejšnjih časih pogostoma čuli izražene v geslih "Trieste italiana" na eni, in "Slovenski Trst" na drugi strani.

Kadar dozori tako vprašanje za rešitev, je treba resnici pogledati v oči.

Resnica je pa ta, da ima Trst italijansko in slovensko prebivalstvo, oboje v taki množini, da je Trst faktično italijansko-slovensko mesto. Z ozirom na to, da sta obe narodnosti v Trstu domači, obe živijo v kompaktnih skupinah in obe tako močni, da se njiju nacionalnost tudi siloma ne da zakriti, pravzaprav ni važno, katera teh dveh narodnosti je v večini. Če se pride s tem vprašanjem, je odgovor sploh težaven. Ljudje, ki so v svoji prenavdušenosti pisali, da je v Trstu osemdeset odstotkov Slovencev, so bili prav tako lahkoumni, kakor tisti, ki so v svojem šovinizmu trdili, da reprezentirajo Slovenci le nekoliko priseljencev kakor Grki ali Arbanasi.

Določiti natančno razmerje med Slovenci in Italijani je nemogoče zaradi jezuitičnega sistema pri ljudskem štetju v Avstriji, ki nikdar ne dovoljuje, da bi se dognali faktični narodnostni odnošaji. Težavno je tudi radi tega, ker ima Trst, kakor vsako mesto v enakem gospodarskem položaju, veliko fluktuacijo in ker privlači delovni trg vsled geografičnega položaja zdaj Italijane, zdaj Slovence. In nikdar se ne more prav vedeti, kateri prebivalci so trajni, kateri pa le mimoidoči.

NACIONALNO MENJAVANJE.

Tudi prehajanje iz ene narodnosti v drugo igra znatno vlogo. Nešteti Italijani imajo čisto slovenska imena; prav tako se pa tudi dobe Slovenci s pristnimi italijanskimi imeni. Včasih je tak prestop trajen, včasih pa le časoven. Koliko ljudi s slovenskimi imeni je absolutno pozabilo, da so bili njih pradedi nekdaj Slovani! Italijanizirali so se tako popolnoma v vsakem oziru, da je zanje govorjenje o "lahonstvu" enostavno smešno. Ni pa v vseh slučajih tako. Čestokrat ne more tuja, takorekoč izposojena narodnost niti tekom generacij prodreti v dušo in na kakršenkoli način ostane tradicija originalne narodnosti živa.

Dalmacija je dolgo imela navidezno popolnoma italijanski značaj. Uradovalo se je povsod italijansko, oficijelne osebe so govorile italijansko, vsled tega je v trgovinah prevladovala italijanščina, napisali so bili italijanski, in kdor je od zunaj prišel v Dalmacijo, jo je smatral za italijansko.

Toda ko je prišel narodni prepričilo, to se pravi, ko so narodne mase dobile nekoliko samozvesti in se otresle misli, da ima le gospoda pravice na svetu, se je jela kar tajati zunanja italijanska skorja in skoraj čez noč je bila dežela očitno hrvaško-srbska. Pri tem so se pa italijanska imena lahko štela celo med voditelji Srbov in Hrvatov. Jezik in ime jih nista mogla tako italijanizirati, da ne bi bila prvotna narodnost v njih zmaga ob prvi ugodni priliki.

Tako se tudi ne more vedeti, kako se utegnejo narodnostne razmere iz podobnih razlogov zasukati v Trstu. Tudi tukaj se večina lahko izpremeni v manjšino in manjšina v večino.

NARODNA BODOČNOST TRSTA.

Pri vsem tem so pa vendar v zmoti ravno tako tisti, ki mislijo na popolno poitalijančenje Trsta, kakor tisti, ki računajo z njega popolnim poslovanjem.

Nobeno moderno industrijsko mesto ne živi od svojega lastnega prebivalstva. Z razvojem industrije se je pričel pritok ljudstva z dežele v mesta. Ta proces še davno ni končan in se bo tudi v Trstu nadaljeval. Nekdaj je bilo to le mesto po-

morske trgovine; tržaška industrija, če odštejemo nekatera specifična podjetja, ki so v zvezi s pristaniškim značajem mesta, je razmeroma mlada in se šele sedaj razvija, zato pa tem krepkeje. Razvijala se bo še nadalje, ker pomeni zlasti za izvozna podjetja lega ob morju velike prihranke na transportnih stroških.

Treba bo torej tudi nadalje več in več rok. Naravni dodajatelj delavskega materiala so pa za Trst slovenske, predvsem primorske dežele, in italijanski kraji. Priseljivanje v Trst ostane pretežno slovensko in italijansko in to ohrani mestu njegov dvonarodni značaj.

Gotovo so v Trstu zastopane tudi druge narodnosti, ali one ne izpremenijo njegovega narodnega karakterja. Kar se tiče teh drugih narodnosti, prihajata zlasti dva momenta v poštev.

Razne tuje kolonije je ustvarila trgovina. Ampak nikdar ni Trst vsled tega postal Babilon. Bogati Grki, bogati Srbi, bogati Armeni, bogati Židje žive tam; tuda v masah ne žive. Trst je privabil iz vseh krajev trgovce, mešetarje, agente; ali delavskih množic ni privabil iz takih daljav. Zato niso te kolonije mogle vplivati na narodnostni značaj mesta.

Druga vrst priseljivanja je nemška. Deloma ima enake motive; njen vpliv je še nekoliko pomnožen z razvojem industrije, katere je tudi v Trstu mnogo v nemških rokah. Ampak drugi del nemške kolonizacije je umeten in izhaja od avstrijske vlade, ki pošilja sistematično vedno več nemških uradnikov v Trst, Gorico, Pulj, namreč nemške častnike pri ododnih četah, rabi nemške tehnike pri državnih podjetjih in patronizira nametanje Nemcev pri privatnih podjetjih.

S tem ustvarja na umeten način potrebe nemških šol, ki jih ustanavlja na državne stroške in pripravljata tla za naseljevanje nemških trgovcev, gostilničarjev, malih obrtnikov, sploh elementov, ki slede vedno taki kolonizaciji.

GERMANIZATORIČNA KOLONIZACIJA.

Pod avstrijskim režimom bi ravno zadnja metoda naseljevanja lahko postala nevarna. Vlada ima sama velika podjetja v svojih rokah, nad drugimi ima kontrolo ali pa vsaj močno vpliva nanja. Ker v Avstriji sploh ni nobenega narodnega prava — megljeni § 19. državnih osovnoh zakonov, ki izreka enakopravnost narodov, je teorija brez vsebine — in ker bo država, dokler obstoji, vsled svoje sestave vedno absolutistična, je vladi vedno mogoče, umetno uravnati tok nemškega naseljevanja v kraje, ki bi jih rada germanizirala. S svojo centralistično konstitucijo, ki praktično ubija avtonomijo dežel in obeh, lahko protežira umetno ustvarjene manjšine, dokler ne postanejo dovolj močne, da izpodrinejo veljavo domačega prebivalstva.

To taktiko je Avstrija zasledovala doslej, in če bi Trst ostal v njenih krempljih, ki po izjavah semintja se gugačočega Karla umetna germanizacija še bolj napredovala.

Ta nevarnost pa mine, če se Trst osvobodi avstrijske nadvlade. Nihče nima tedaj možnosti, da bi prenapolnjeval vse urade z nemškimi elementi; parasti nemške narodnosti pa nimajo tedaj nobenega interesa na mestu, v katerem jim ne bi več sama narodnost priganjala kupcev in jih protežirala v konkurenčnem boju. Trst ne more biti v tem slučaju več pravi prostor za germanizatorično kolonizacijo.

Z narodnega stališča je torej za vse domače prebivalstvo, za italijansko in za slovensko, važno, da se iznebi avstrijske vlade.

ITALIJANI IN SLOVENC.

V tem je skupen interes Italijanov in Slovencev.

Danes ne morejo Italijani pohrustati Slovencev in Slovenci ne morejo pozobati Italijanov. A kakor smo videli, nimajo ne eni ne drugi take nade niti za bodočnost.

Iz tega pa izhaja, da ne preostaja ne enim ne drugim, če hočejo imeti neoviran razvoj, nič drugega, kakor pametno pobotanje — kompromis na pravični podlagi, ki ne more biti nič drugega, kakor faktična narodna enakopravnost.

Izza strastnih bojov na vročih tržaških tleh ne more nihče reči, da je taka sprava igrača. Vendar pa tudi nihče ne more trditi, da je nemogoča.

V bojih se vedno vzbujajo strasti, in južni temperament jih je v Trstu še posebno kuril. Strast pa zatemnjuje pogled. Zato so v teh bojih Italijani in Slovani prezirali nevarnost, ki je obema pretila od tretje strani.

Danes, ko so se Jugoslovani v stari domovini zdramili, najbrže "Narodni Dom" v Pulju ni več glavno shajališče ces. in kr. mornariških oficirjev. In če bi zdaj tam prišlo do občinskih volitev, ne bi hrvaški narodnjaki nemara več agitirali za kandidate "der k. u. k. Kriegsmarine". Ampak včasih se je pa godilo, da so se Italijani družili s takimi ces. in kr. elementi. Zastopniki habsburškega sistema so pri tem kazali prijazen obraz zdaj temu, zdaj onemu, sprejemali pomoč zdaj enih, zdaj drugih, semtertja so tudi sami pomagali, v duši so se pa smejali, videči, kako se med seboj mrevvarijo tisti, ki jih misli dinastično-centralistično-germanizatorična peta o pravem času skupaj poteptati.

Danes se zdi, da nastopa namesto nekdanjih strasti treznejše mišljenje. Menda prihajajo Slovani in Italijani do spoznanja, da imajo preveč skupnih potreb, da bi se mrevvarili med seboj. Kakor koli se reši tržaško vprašanje, je gotovo, da mora biti enakopravnost zagotovljena obema narodoma. In če se to stori, ne bo treba stoletja, da postanejo Italijani in Jugoslovani ne le tolerantni sosesčani, ampak dobri prijatelji.

(Konec na 8. strani.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.
GLAVNI URADNIKI:

Prodajnik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIC, 634 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. tajnik: ANDREJ VIDRIČ, 170 Main St., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON MOSEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Prodajnik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pitts-
burgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELY, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Prodajnik porot. odbora: MARTIN OBERLAN, Box 72, East Mineral,
Kans.
1. porotnik: FRANK TEROPIC, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VREHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni poslati vsa dopisa naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressih, ali Raneh denarh nakaznice, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene posiljuje s mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZVLEČEK KONFERENČNEGA ZAPISNIKA ZASTOPNIKOV SLOVENSKEH DRUŠTEV ZA JOHNSTOWN IN OKOLIČO DNE 26. MAJA.

Po večmesečnem razmišljanju o zvezi slovenskih društev za mesto Johnstown in okolice je končno mr. Ivan Brezovec, tajnik dr. sv. Alojzija, sklical sejo zastopnikov društev, kateri so bili v to svrhu izvoljeni in pooblašeni od svojih društev, dne 26. maja t. l. v dvorano dr. sv. Alojzija. Po kratkem in jedrnatem nagovoru na navzoče je otvoril sejo točno ob 10 dopoldne, prečital začasni dnevni red, ki je bil soglasno usvojen, naker se je izvolil soglasno sledeči začasni odbor:

Prodajnik Frank Podboj; podpred. Ivan Brezovec; tajnik in zapisnikar Andrej Vidrič; pomožni tajnik Stefan Zabrie; blagajnik Gregor Hreščak. Nadzorniki: Fr. Gabrenja, Frank Čuček in Anton Zalar. Reditelj: Mihael Rovanišek.

Sledi pregled pooblaštil zastopnikov, ki se odobere. Zastopana so sledeča društva:

Za Cambria City: društvo sv. Cirila in Metoda, št. 16. J. S. K. J.: Frank Gabrenja in Gregor Hreščak; društvo Mirni Dom št. 45, SDPZ.: Frank Slabe; društvo Adria, št. 3, SNPJ.: Matija Pečjak in Franc Klimar; društvo Sloga, SSPZ.: Matičič; za Maxhom: skupno za vsa društva: Franc Čuček in Anton Dimie.

Za franklinska društva: Društvo Zaveznik št. 3, SDPZ.: Frank Kraje in Louis Krašna; društvo Danica, št. 44, SNPJ.: Franc Kumovski in Ivan Turčič; društvo Zorislava in Slov. izobr. Dom: Frank Podboj; Slov. pevsko in izobraževalno društ. Bled: Andrej Vidrič.

Za conemaughska društva: Društvo sv. Alojzija št. 36, J. S. K. J.: Frank Dremelj in Ivan Brezovec; društvo Boritelj, št. 1, SDPZ.: Martin Jager in Louis Martinčič; društvo Delavec: Ignacij Groznik, John Kuvceva in Fr. Skufec; društvo Sinovi Slave, št. 168, SNPJ.: John Zupančič.

Za društva na Bon Air: Ivan Mele in Anton Bar.

Soglasno se sklene imenovati skupščino: "Zvezo slovenskih društev za Johnstown in okolice."

Namen: Jasnemu medsebojnemu bratstvu ter skupno sodelovanju, zblíževati društva ter jih pripraviti za skupno akcijo, za okrepitve moči slovenskega življa v Johnstownu in okolici.

Na stavljeni in podpirani predlog se soglasno sklene prirediti piknik, katerega čisti prebitek naj se razdeli polovico za ameriški Rdeči križ in drugo polovico za Slovensko Republičansko Združenje.

Sklene se, da poizvedo zastopniki pri svojih društvih, ako žele imeti tudi sprevod, kateri naj bi imel demonstrativen pomen proti sovražnim vladam Združenih držav.

Soglasno se sklene prirediti piknik dne 22. junija in sicer na Viktor Taithevi farmi v Morrel-

ville, na katerega se pozove tudi več govornikov, ki naj bi govorili v slovenskem in angleškem jeziku.

Soglasno se sklene, da si vsako društvo izvoli štiri člane: za tisti dan, ko se vrši piknik, ki imajo prevzeti poverjeno jim delo, katero je potrebno na pikniku, ne sme pa biti nobeden od njih zastopnik več kot dve uri: vse delo na pikniku se ima izvršiti brezplačno. Za reditelja teh odborov je izvoljen br. Stefan Zabrie.

V odbor za preskrbo raznih potrebščin so bili izvoljeni sledeči: Stefan Zabrie, Frank Gabrenja in Gregor Hreščak, ki imajo dajati navodilo vsem društvom ter skrbeti, da vrše tozadevni odbori svojo dolžnost.

Blagajnik si sme izbrati pomočnike, da mu pomagajo pri delu za časa piknika.

Tajnik zveze ima obveščati društva potom njih zastopnikov. Prihodnja seja se vrši dne 17. junija t. l., lahko se pa skliče tudi prej, ako sprevidi odbor, da je to potrebno.

Za bližajoči se dan 4. junija, na rodni praznik ameriške neodvisnosti, je sklenila konferenca, da se vsa društva, katera so zastopana na tej konferenci, udeležijo parade, ter z zastavami skupno odkorakajo v sprevod kot slovenski oddelek. Navzoči apelirajo na vse članstvo prizadetih društev, da se tega korakanja polnoštevilno udeležijo. Vsako društvo naj si nabavi primerne napise in sicer v angleškem jeziku, kateri naj imajo demonstrativen pomen proti avstro-nemški avtokraciji.

Zbirališče in čas bomo pravčasno objavili in obvestili društva, čim dobimo vse podrobnosti od mestnega maršala.

S tem je dnevni red izčrpan, naker predsednik konference zaključil sejo. Andr. Vidrič, začasni zapisnikar.

RINTELENA BI IZMENJALI.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Ameriška vlada je prejela potom švicarske vlade noto iz Berlina, ki se glasi, da je nemška vlada pripravljena zamenjati nekega ameriškega državljana po imenu Siegfrieda Paula Londona, katerega je nemško vojno sodišče lani obsodilo na deset let zapora zaradi vohanstva na Poljskem, za lajtnanta Fritz von Rintelena, nemškega špiona in zarotnika.

Rintelena je bil v Ameriki desna roka bivšega poslanika grofa Bernstorffa in je imel v oskrbi 13 milijonov dolarjev podkupniškega fonda. Vjet je bil na Angleškem, ko se je hotel s ponarejenim potnim listom gnuzniti v Nemčijo, in angleške oblasti so ga poslale nazaj v Ameriko. Tukaj je bil obsojen na dve leti ječe in zdaj se nahaja v Atlanti, v zvezni ječnici. Rintelen je ena najmarkantnejših figur v nemških intrigah v Ameriki in Angliji. Večkrat se je že slišalo, da je kajzerjev sorodnik in zdaj celo govorijo, da je kajzerjev nezakonski sin.

Siegfried Paul London, o katere-

Iz Londona poročajo: "Daily Express" ima depešo iz Moskve, da so besede predsednika Wilsona o priliki njegovega zadnjega govora za Rdeči križ v New Yorku našle dober odziv v Rusiji. Wilson je namreč dejal, da bo stal z Rusijo kakor s Francijo. Ruska demokracija je tudi vesela korakov angleške vlade, ki hoče pokazati svojo prijateljsko napram Rusiji.

Švedski socialistični list "Politiken" v Stockholmu, ki prejema informacije od neodvisnih socialistov v Nemčiji, piše, da obstoji med Nemčijo in sedanjo finsko vlado tajni dogovor, za katerega ne ve finski senat. Po tem dogovoru se ima ustanoviti finska monarhija pod nemško dinastijo in finska armada mora priti pod nemško vodstvo. Finska dovoli Nemčiji, da vporabi Alandske otoke za pomorsko oporišče in dalje ji pusti odprto pot čez finsko ozemlje do Ledenege morja, kjer namerava Nemčija ustanoviti submarinsko bazo. V to svrhu zahteva Finska po navdilu Nemčije, da odstopi ruska republika kos Murmorskega na skrajnem severu. Ta kos sega od mesta Kirvatunturi do obali Ledenege morja in vzhodno do reke Pečenga in Tutovka; na najširšem mestu meri ozemlje 45 milj. Ruski komisar zunanjih zadev Čičerin je izjavil v intervjuju, da je sovjet pri volji odstopiti omenjeni teritorij Finski, ako se prebivalstvo s splošnim glasovanjem izreče za to.

Iz Londona poročajo: Bolgarski socialisti so prvi odgovorili na spomenico, ki je bila sprejeta v februarju t. l. na konferenci medzvezniških socialistov v Londonu. Bolgarski socialisti odgovarjajo, da se zadovoljujejo z večino točk v spomenici. Sprejeli so tudi točko za teritorialno izravnavo. Že ozirom na Macedonijo pravijo, da bi se morala združiti z Bolgarsko iz etnografskih razlogov, toda so za to, da dobi Macedonija avtonomijo. Obenem izražajo željo, da odgovore tudi nemški socialisti zmerno in sporazumno na spomenico zavezniških socialistov.

Iz Londona poročajo: Centralni odbor finskega delavsko-vojaškega sveta je obelodanil apel na ves svet, ki naj v imenu človečanstva naredi pritisk na vlado finske bele garde in nemško vlado proti terorizmu na Finskem. Apel se glasi, da so Nemci zaprli 70,000 oseb, med katerimi je 30 tisoč civilistov. Ti ljudje so izpostavljeni groznim mukam in tisoči umirajo lakote. Vsak dan se vrše eksekucije. Buržavni finski divjaki in Nemci so v enem dnevu umorili 158 žensk v Lahtiju. Sedanja finska vlada pod diktatorjem Svinhufvudom hoče s kroglo in bajonetom pokončiti vse socialiste.

Iz Amsterdama poročajo: "Večinska frakcija socialno demokratične stranke v Nemčiji je deloma odgovorila na spomenico zavezniških socialistov, ki je bila sprejeta na londonski konferenci v februarju t. l. Na seji stranke eksekutivne zadnji petek je izjavil Scheidemann, da je izvod spomenice prišel stranki v roke pred nekaj dnevi po indirektnih potih. Mirovni cilji zavezniških socialistov večinoma soglašajo z aneksnističnimi programi njihovih vlad — je dejal Scheidemann — in v sled tega jih njegova stranka ne more odbriti v celoti. Nemški socialisti še vedno stojijo na stališču rajstgostvo mirne resolucije z dne 19. julija 1917 — je nadaljeval Scheidemann — in ni res, da odobravajo nemški socialisti mir na vzhodu. Brest-litovski mir je bil sklenjen najprej po krivdi boljševikov samih in deloma tudi po krivdi zavezniških socialistov (1)."

S Scheidemannom pač ne bo več mogoče razumno argumentirati s socialističnega stališča. Kakor je videti, ga je nemška vlada sama precejnevala. Iz poročila švedskega sodruga Brantinga je namreč znano, da je nemška vlada na vsak način skušala preprečiti, da bi prišla resolucija medzavezniških socialistov v roke nemškim socialistom, ker se je bala, da bi se z njim zdrnila socialistična vest in da bi iz londonske resolucije spoznali svoje dosedanje napake. Ta strah gospoda Hertlinga in njegovih tovarišev je bil očitno neutemeljen. Gospod Scheidemann stoji ob strani kajzerjeve vlade in se ne gane s tega mesta. On ne vidi nemških aneksij na vzhodu, pač pa očita medzavezniškim socialistom aneksnistične namene. Njegova trditve, da nemški socialisti — namreč večinski — ne odobravajo brest-litovskega miru, je zelo čudna, če se vzamejo v poštev nemška poročila, ki soglasno trdijo, da je Scheidemannova frakcija glasovala za ratificiranje mirovne pogodbe. Nasprotno je pač glasovala socialistična manjšina; toda nanjo se vendar ne more sklicevati Scheidemann.

Koliko krivde imajo boljševiki na tem, da je bil sklenjen brest-litovski mir, ima pač Scheidemann najmanj presojati. Ko je šel v Stockholm, je vendar sam skušal pregovoriti ruske socialiste za mir za vsako ceno. In očitno so se boljševiki zanašali na to, da bodo nemški socialisti sledili njihovega zgledu. To pa bi bilo imelo za posledico revolucijo v Nemčiji, ne pa brest-litovskega miru. Krivdo zavezniških socialistov za ta mir bi pa moral Scheidemann šele dokazati; tu ne zadostuje prosta trditve.

rem pravi nemška vlada, da je "ameriški državljani," je v resnici Nemec. Rojen je bil v Leipzigu od nemških staršev in v Ameriko je prišel leta 1882 in v New Yorku je vzel državljanstvo papirje. Po nekaj letih je šel v Rusijo in tam je bival zadnjih šestnajst let.

Državni tajnik Lansing je odgovoril na ponudbo nemške vlade,

UTRINKI.

Iz Londona poročajo: Ministrski predsedniki Anglije, Francije in Italije, ki so prisostvovali zborovanju medzavezniškega vojnega sveta v Versaillesu zadnji ponedeljek, so izjavili:

"Ustanovitev neodvisne poljske države s prostim dohodom do morja tvori med drugimi pogoj trdnega in pravičnega mira v Evropi. Zavezniške vlade z veseljem beležijo izjavo državnega tajnika Združenih držav, s katero izraža ameriška vlada simpatije in se pridružuje narodnim aspiracijam za svobodo Čeho-Slovakov in Jugoslovancev."

Ministrski predsedniki torej že polagoma spoznavajo internacionalni pomen poljskega, češkega in jugoslovanskega vprašanja. Koliko časa bo še treba, da spoznajo ta pomen nekateri zakrknjeni avstrijanci, ki na noben način nočejo videti malo dalje od nosa.

Iz Stockholma poročajo: Odposlanec ruske sovjetske vlade, ki je prišel sem iz Moskve akozi Nemčijo, pravi, da je "na"dmu nemškega ljudstva" precej revolucionarnega gibanja. Neodvisni socialisti in zimmerwaldisti imajo velike težave z agitacijo: V Berlinu nimajo niti enega lista in njihovi shodi so prepovedani. Edino mesto za propagando imajo še v državnem zboru. V Scheidemannovi stranki je zavladala velika nezadovoljnost vlad nemške politike v Ukrajini in na Finskem. Večina ljudstva v Nemčiji še vedno verjame, da bo armada izposlovala mir. — Kar se tiče razmer v Rusiji, je dejal odposlanec, da je vlada boljševikov neomajana. Mala buržavija se je vdala in sprejela boljševiški red.

Iz Švice jep rišla v London vest o barbarškem postopanju z vojnimi vjetniki v Nemčiji. Neutralec, ki je bival v Berlinu, je izpovedal sledeče:

"Šešel sem se z narednikom, ki je bil v civilnem življenju učitelj godbe in zelo dober človek. Ostrmel sem, ko mi je z velikim bahaštvom pripovedoval, kako je v družbi z drugimi spremljal 900 angleških ranjencev, ki so bili vjeti na bojišču. Ranjeni vjetniki so morali korakati peš daleč v severno Nemčijo in straža je bila na konjih. Vjetniki so morali prehoditi 25 do 30 milj dnevno. Kdor je v sled rane in muke onemogel, ga je straža enostavno ustrelila in brenila njegovo truplo v cestni jarek. Na ta način je od 900 vjetnikov prišlo komaj 150 moč živih na označeno mesto. Narednik je pripomnil: "To je vojna. Naš nemški princip je, da dosežemo mir hitro in zato ne smemo poznati nobenega usmiljenja. Taka so povelja naših višjih."

Verjamemo, da so taka povelja višjih in predpostavljanih, zakaj ljudstvo samo gotovo tudi v Nemčiji ni tako divjaško. Človek sploh ne bi verjel takim vestem, če se ne bi tako često ponavljale in v časi pod osebno odgovornostjo ljudi, ki bi gotovo dobro premislili, preden bi v javnosti izrekli laž, ki se jim lahko dokaže — če ne danes, pa jutri. Ameriški poslanik Gerard pripoveduje v svoji knjigi "My four years in Germany", da je uradno obiskal več taborišč za vjetnike v raznih krajih Nemčije. Razmere, ki jih je tam našel, so bile včasih take, da se človeku ježe lasje na glavi. Pat O'Brien, Amerikanec, ki je služil kot aviatški lajtnant v angleški armadi in je bil sestreljen ter je prišel v nemško vjetništvo, je napisal knjigo o svojem begu. Tam pripoveduje, kako so Nemci ravnali z njegovimi sovetniki in z njim samim. On je bil ranjen v usta; kakor da se mu hočelo rogati, so mu dajali jabolke za hrano. Preden so ranjeni vjetniki okrevali, so morali peš marširati v druge kraje. V enem kraju so jih zaprli v navadno ječo. Radovednemu občinstvu so vedno dovoljevali, da se je norčevalo iz njih. Za nemške ranjence so se njih zdravniki brigali z največjo skrbnostjo, če je bilo upati, da bodo zopet sposobni za fronto; če ni tako kazalo, se sploh niso brigali zanje.

Da ne smejo poznati usmiljenja, je torej dogma v Nemčiji. Ali dasi se dobe v vsakem narodu okrutni značaji, vendar ni noben narod sam od sebe tako pokvarjen. Te neusmiljene metode more porajati le gotov sistem, in sicer je baš nemški militaristični sistem posebno primeren zato. Kajti tak sistem ne mara čutečih ljudi, temveč le mašine. Poraz takega sistema je v interesu vsega človeštva.

Iz Moskve poročajo o seji centralnega odbora vserskih vojaških in delavskih svetov:

Ljening je predložil odboru svoj načrt za reformo ruskih financ. Po tem načrtu se uvede nov denar, ki razveljavi starega, toda državljani dobe denar le do gotove svote, medtem po ostane preostanek v državni banki in vsakdo dobi posebno čekovno knjižico za nakazovanje denarja, ako bo hotel trošiti čez določeno vsoto. S tem načrtom hoče Ljening ubiti špekulacijo Nemcev, ki kupujejo v Ukrajini prav po ceni ruske rublje in ponarejajo stare ruske bankovce.

Iz Rima javljajo: Iz privatnih virov poročajo, da je položaj na Češkem in v jugoslovanskih krajih Avstrije zelo resen.

"Tribune de Geneve" v Švici poroča, da se rebelno gibanje na Češkem širi po vsej deželi. Na tisoče Čehov je v zaporih.

Vsmislu podatkov vojnega departamenta je danes v Nemčiji 133 ameriških vojakov, ki so bili vjeti; razen teh je v Nemčiji interniranih 216 ameriških civilistov, med katere so všteti tudi ameriški mornarji. V Združenih državah je pa interniranih okrog 5000 Nemcev in med temi je 1310 vojnih vjetnikov, nemških mornarjev in pomorščakov.

Dopis.

Sheboygan, Wis.

Unija strojarjev, ki se je ustanovila pred nedavnim časom, prav hitro napreduje. Ako pride takoj naprej, bomo imeli v prihodnjim par tednih organiziranih 100% v strojarški stroki zaposlenih delavcev.

Razume se, da so naši delodajalci napeli vse svoje moči, da preprečijo organiziranje tukajšnjih delavcev in niso prav nič izbirčni, kje dobe pomoč za bojno kampanjo proti strokovni organizaciji. Poslužujejo se vsakojakih natelevanj, da bi preprečili delavstvo v tukajšnjih strojarjih, da niso opravičeni zahtevi večje pravice. Seveda se danes delavci ne morejo "blufati" potom raznih kompanijskih agentov več tako kot svočesno, ko je bilo še toliko število delavcev nezavednih in niso imeli nobenega pojma o strokovni organizaciji. Delavci predobro vedo, da so jih čezabni agentje že večkrat speljali na led in da poskušajo storiti tudi sedaj, nekaj takega kar bi bilo v protislovju z resnico in pravico. Čeveda gledajo za svoje koristi, zato so tudi nasprotni delavski organizaciji, ki bi jim preprečila čezmerno izkoriščanje tukajšnjega delavstva.

To so stvari, ki jih morajo vzeti delavci v poštev. Pomagati si morajo sami in imeti morajo na vidiku, da so razni agenti unijskih nasprotnikov, ki navidežno morda celo izgledajo koristni delavcem, v korist edinele družbam, katerim je na tem, da ohranijo svoje velike profite na račun delavstva. Naše zahteve so opravičene in pravica je na naši strani. Kateri še niste v tej strokovni organizaciji, pristopite ob prvi priliki. Vsi slovenski in hrvaški delavci, ki so zaposleni v tej stroki, bi morali biti člani unije. Od mčne, solidarne organizacije strokovno zavednega delavstva moramo pričakovati uspehov; če bomo slabotni in neslojni, bo imela družba lahko delo, da nas porazi in še nadalje izkorišča in kupi milijone na račun izčrpanega delavstva. Ne verujte puhlim grožnjam, katerih glavni namen je, da vas odvrnejo od organizacije. Pravico do strokovne organizacije nam varujejo zakoni, zato se ni nikomur ničesar bati, kajti naše zahteve niso niti najmanj pretirane in naše delovanje niti najmanj v protislovju z zakoni.

Delavec.

Iz New Yorka poročajo: V carinarskih krogih sodijo, da so prišli na sled zarotnikom, ki so hoteli vtihotapiti v Združene države dragulje odstavljenega carja cenijo na \$2,000,000. Na sumu imajo neke uradnike. Eden je v Rusiji, drugi, ki ga zdaj pogrešajo, se je pa izkreal v nekem atlantiškem pristanu danskega narnika in je hotel v Washington po uradnem opravku. Pasažirja Vladimir Jogel-sena in Montteffer. G. Kahna sta bila poklicana pred zveznega komisarja v Hobokenu, N. J., in sta bila postavljena vsak pod \$10,000 poročila, ker sta osunljena okrivde. Pravijo, da so zvezni agentje zalotili za \$150,000 draguljev, drugim so pa nasledu.

B. W. Snow, ki je avtoriteta v poljedelstvu, naznanja, da bo letos pridelek pšenice izredno velik. Vreme je ugodno in farmarji so posejali obširna zemljišča s pšenico.

Mr. Snow ceni pridelek zimske pšenice na 602,000,000 bušljev, pomladanske pa na 325,000,000 bušljev. Če se njegova cenitev obnese, bo Amerika pridelala letos 927,000,000 bušljev pšenice, lanski pridelek je znašal 1,587,286,000 bušljev. Rži in ječmena bo letos tudi več kakor lani.

Koruzo so posejali na 117,700,000 akrih, lani pa na 119,755,000.

Po izjavi Stanley J. Konenkampa, predsednika organizacije brzojavnih uslužbencev, je dan za stavko določen, toda ni še objavljen. Konenkamp pravi, da nima organizacija nobenih obveznosti več, odkar so kompanije odklonile predlog vojnega delavskega odbora. Stavka se lahko odvrne, če odnehajo kompanije, ali če prevzame vlada brzojavne naprave.

Stranka

ZAPISNIK

konference jugoslovanskih socialističnih klubov v Crawford Co., država Kansas,

obdržana dne 26. maja 1918 na Breezy Hill, Kans.

Konferenčni tajnik odpravlja se.

Za predsednika je izvoljen sodr. M. Krule, za podpredsednika sodr. Frank Rugelj.

Zapisnik zadnje seje se čita in sprejme neizpremenjen.

Poročila tajnikov posameznih krajevnih klubov se vzamejo na znanje.

Konferenčni tajnik poroča, da so klubi darovali skupni blagajni sledeče zneske: Klub šte. 179 dol. 2.50; klub šte. 157 dol. 2.00; klub šte. 30 dol. 5.00; klub šte. 133 dol. 2.00. To poročilo se vzame na znanje.

Predlagano in sprejeto, da se prekine konferenca za deset minut, da more nadzorni odbor pregledati knjige bivšega tajnika.

Po ponovni otvoritvi zborovanja poroča nadzorni odbor, da je našel knjige v redu. V ročni blagajni je \$1.52. Sklene se, da posluje konferenčni tajnik znanprej tudi kot blagajnik.

Predlagano, da se opozori bivši blagajnik, da naj prinese na prihodnjo konferenco knjigo in blagajno. — Sprejeto.

Prihodnja konferenca se vrši v Gross, Kans., četrto nedeljo meseca junija ob 2. popoldne.

Predlagano in sprejeto, da se poblasti konferenčni odbor za nabavo knjig po možnosti. Nadalje se podpira in sprejme predlog, da se pozovejo ostali klubi, naj po možnosti prispevajo v konferenčno blagajno.

Konferenčni knjižničar se pooblasti, da gre osebno na Ringo, Kans., po knjige, ki jih ima ondotni klub že mnogo dalj nego dovoljujejo pravila. Dotični sodrugi se opominjajo, da so bile knjige nabavljene za vse člene, ker naj se vpoštevajo.

Ker je dnevni red izčrpan, zaključuje sodrug predsednik konferenco.

Frank Homar, zapisnikar.

IZJAVA

V odgovor onim pseudo-filozofom, ki iščejo dlako v jajcu, tem potom svojevoljno izjavljam, da po svoji vednosti nisem nikoli pristopil k Zvezi katoliških Slov.; torej tudi član te organizacije nisem mogel biti. — Leo Zakrajšek, Milwaukee, Wis.

PRIPOROČILO

Sodrugi Mike Zore, kateri je delal dolgo vrsto let v premogokopih po različnih državah, je vsled napornega dela zbolel na bolezen, znani pod imenom "vodenica." Dolgo časa je bil v "County Hospital" v Belleville, Ill. Sedaj je okreval, toda za težko fizično delo v rudniku je nesposoben. Omenjeni sodrug se obrača do čitateljev Proletarca s prošnjo, če bi kateri iz med teh znal za kakšno lažje delo v zdravem podnebnju. Vsi podatki glede dela naj se pošljijo na naslov: Mike Zore, 200 N. Illinois St. Belleville, Ill.

POPRAVEK

"V majniški izdaji Proletarca je erkastave napravil neljubo napako in oglasil slovenske tyrdke Frank Hren & Co. 348—358 N. State Street, Chicago, Ill. ki izdeluje fonografe in ima zalogo Columbia plošč. Namestu prave slike fonografa za \$35, je postavil sliko fonografa ki stane \$85 in naprej.

Priporočamo, da naj čitatelji "Majniške izdaje" vzamejo ta popravek na znanje in se po njem ravnavajo, da ne bo prišlo vsled neljube napake do kakšnega nesporazuma.

Upravništvo

Železniški upravitelj McAdoo je odredil, da se voznina za tovarno blago na železnice poviša za 25 proc. voznina za pasažirje pa od 2½c na 3c pri milji. Proračunili so, da bodo železnice v prihodnjem letu imele od \$800,000.00 do \$900,000,000 več dohodkov kot letos.

Povišanje voznine za tovarno blago stopi v veljavo dne 25. junija, za pasažirje pa 10. junija. Potniki, ki se vozijo v stalnih

spalnih ali salonskih vozovih, plačajo 3½c poleg Pullmanove voznine od ene milje, v spalnih vozovih za turiste pa 3¼c.

Voznina v lokalnem prometu je povišana za 10 odstotkov, prizadeja pa niso brodi in lokalne električne železnice.

Poseben popust za turiste je odpravljen, voznina za prtljago je povišana in odpravljeni so privilegiji za potnike, da so se ustavljali na postajah in napravljali železniške izlete zastoj po stranskih železnicah.

Vojaški in mornarji plačajo en cent od milje, kadar se peljejo na dopust. To velja tudi za osebe, če se udeležijo velikega taboriščenja "Velike republikanske armade" v Portlandu, Ore., ali sestanka "Zedinjenih konfederativnih veterani" v Tulsu, Okla. Članom obeh organizacij je dovoljeno, če se udeležijo teh zborovanj, da plačajo le en cent voznine od milje, če pa gredo k državnemu zborovanju pa plačajo dva centa od milje.

Voznina za prtljago znaša eno šestino od normalne potniške voznine, minimalna pristojbina je 15c od 100 funtov in minimalna iztirjatev 25c od vsake pošiljke.

Miljske knjižice postanejo neveljavne po 10. juniju, ko stopi v veljavo višja voznina. Nerabljene in deloma rabljene knjižice se lahko predlože na železniški postaji in denar za nerabljene vozne listke bo povrnen.

Izvozniki in uvozniki je črtana in veljavna postanedomoča voznina.

Direktno povišanje voznine mesto percentualnega je določeno za premog, koks, les, rudo, kamenje, žito, bombaž, živino, meso, sladkor, stopljeno zlato in srebro in še drugo blago.

Z novo odredbo se seveda podraži tudi premog. Po cenitvi bo letos premog dražji za \$160,000,000 od lanskega leta. Ravnotako se podraži ves material, ki ga je treba transportirati po železnicah.

Železniški upravitelj pravi, da sedanje povišanje voznine ne bo služilo privatnemu profitu. Če bo kaj profita, se bodo voznine takoj zopet uravnale, da ljudstvo ne bo nosilo nepotrebnih butare. Dobiček pojde ljudstvu in ne privatnim železniškim družbam.

Iz Washingtona, D. C. poročajo: Mnogo je bilo neverjočih Tomazev, ki so skimali v glavami, če sa čitali v listih, da so vojaški vlaki in nevarnosti pred nemškimi špioni in agenti v Ameriki. Ni jim šlo v glavo, da bi se kajzerjevi agenti upali izvršiti kaj takega, ko vedo, da bi jim šlo za življenje, če jih zalotijo pri takem delu. In vendar se je izvršil v Illinoisu tak napad na vlak, ki pa ni imel uspeha, ker je bil črni naklep pravočasno odkrit.

Odbor za javne informacije naznanja, da je treba čuvati največjo tajnost pri prevažanju vojaških čet v Ameriki iz kraja v kraj, ker se je bati, da uprizore nemški agentje napad na vojaški vlak. Odbor apelira na vse častnike, da ne natisnejo besede o gibanju vojaških čet. Odbor pravi:

"Illinois City in 'Telegraph Co.' je sprejela pred kratkim resolucijo, v kateri obsoja kršenje vladnega priporočila glede tajnosti. Pri obveščanju je uradnik te družbe pisal:

"Kako resna je situacija, dokazuje dejstvo, da je eden naših članov sporočil, da so bili žebliji o utrtačeni odstranjeni v vzhodnem Illinoisu, ko je bilo naznanjeno, da ima oditi vojaški vlak! Vojaški tajni urad, je preiskal stvar, in izjavlja, da je prijatelj sovražnika brezdomno izvedel za odhod vlaka, ker je bil prekmalu naznanjen v časniku, in je odstranjen žebliji od tratične na Wash železnice. Pregledovalec prave je na srečo odkril nevarno mesto ob času, da ga je bilo mogoče popraviti, preden je privozil vojaški vlak."

Zakladniški tajnik McAdoo je v pismu na kongresnika Kitchina, predsednika proračunskega oddelka, naznanil, da izda vlada v fiskalnem letu, ki se konča dne 30. junija, \$24,000,000,000, če bodo tako visoki troški in izdatki tedkom šestih mesecev. Osem milijard dolarjev bo treba dobiti z davki, pravi zakladniški tajnik.

Vsled ogromnega proračuna priporoča mr. McAdoo sledeče določbe v novi davčni predlogi:

1. Ena tretjina troškov v fiskalnem letu, ki se konča dne 30. junija -919, naj se pokrije z davki. Po njegovem preračunu bo treba za kritje te vsote dobiti \$8,000,000,000 z davki.

2. Pravi vojni davek na profit, ki naj bo visok, naj se naloži na vse vojne profite. Davek, naj se tako naloži na sedanji nadprofit, da bo davkoplačevalce plačal tisti davek, ki je višji. Sedanj davek na nadprofit je treba spremeniti.

3. Poviša naj se davek na takozvani nezasluzeni dohodek. Po sedanjem zakonu je zaslužen dohodek, če odstejemo nekatere izjeme, obdavčen s štirimi odstotki kot dohodninski davek in osmi mi odstotki kod davek na nadprofit, medtem ko plačujejo davkoplačevalci od nezasluzenih dohodkov, ki prihajajo od vrednostnih papirjev, itd., le štiri odstotke.

4. Visok davek naj se naloži na vse predmete, ki služijo luksusu.

V letošnjem letu bodo izdatki znašali okoli \$13,000,000,000 ali polovico tega, kar bodo znašali prihodnje leto. Vsled tega pravi zakladniški tajnik, da ne moremo podvojiti svojih izdatkov, ne da bi povišali davek. Sedanji davek nosi le \$4,000,000,000, in za \$20,000,000,000 bi bilo treba najeti posojila. McAdoo meni, če se to zgodi, bi bilo treba od posojila dajati visoke obresti.

Kljub dobro organizirani kampanji za razpečevanje vojno varčevalnih znamk, ki je trajala teden dni, država Illinois ni dosegla svoje določene vsote \$125,000,000, dasiravno so nekateri okraji prekoračili njim določeno vsoto.

Zakladniški tajnik McAdoo je odredil obširno kampanjo za razpečevanje vojno - varčevalnih znamk, ki doseže svoj višek dne 28. junija, ki je določen kot dan vojno-varčevalnih znamk.

Razume se, da bodo vse države tekmovalne med sabo, da dosežejo največjo vsoto. V tej tekmi ne sme zaostati država Illinois, ampak mora skušati, da prekosi svoje sestre.

Vsaka država ima svoj vojno-varčevalni odbor in logično ga ima tudi država Illinois. Ta odbor pravi:

Pred 28. junijem mora država Illinois doseči nji določeno vsoto.

Ali je to težka reč? Če vsaka oseba — mož, žena ali otrok — v Illinoisu kupi vojno-varčevalno znamko za pet dolarjev, ki bo stala omenjenega dne le \$4.17. Če se to izvrši, bo prodanih 6,000,000 vojno-varčevalnih znamk, v denarju bo pa zneslo nad \$25,000,000.

28. junij je dan vojno-varčevalnih znamk!

Tega dne je treba, da vsaka oseba — mož, žena, ali otrok — v Illinoisu kupi vojno-varčevalno znamko za pet dolarjev, ki bo stala omenjenega dne le \$4.17. Če se to izvrši, bo prodanih 6,000,000 vojno-varčevalnih znamk, v denarju bo pa zneslo nad \$25,000,000.

Marsikdo misli, da je to nekašen ukaz. Ne prijatelji Slovenec! Zunaj v starin gnili Avstriji se dvigajo Jugoslovani in Čehi proti habsburški tiraniji. Oni tvegajo vse, kar imajo, svoje poslasto, prostost in življenje, da vržejo ob tla habsburško avtokracijo. Ameriška vlada pa apelira na vse prebivalce v Združenih državah, torej tudi na Slovence, da ji posodijo denar, ki ga dobe vrnena z dobrimi obrestmi. Ta denar potrebuje vlada, da zdrobi moč centralnih avtokratov in tako osvobodilni stvari domovini tudi Slovence izpod habsburškega jarma.

Slovenec! Vsak cent, ki ga posodite ameriški vladi, ste posodili za zmago demokracije nad avtokracijo in osvoboditev svoje ga naroda iz habsburških hudičevih krempljev.

Vsakdo, ki kupi dvajset petdolarških znamk, postane član "Illinojske vojnogranilnega certifikatnega kluba." Na njegov certifikat bo vtisnena zlata zvezda. Za vsakih nadaljnjih 20 znamk, dobi še eno zlato zvezdo na certifikat, ki ga lahko vsakdo da v okvir. Tako bo certifikat še v kasnejših letih dokazoval, da je imejtel storil svojo dolžnost v vojni za svetovno demokracijo.

Kupujte vojnogranilne in hranilne znamke sedaj, da bo določena vsota dosežena še pred 28. junijem.

Po izjavi vrhovnega zdravnika v ameriškem sanitetnem zboru generala William C. Corosa je v ameriškem sanitetnem zboru nad 20,000 zdravnikov in 12,000 bolniških strednih, ves zbor pa šteje 100,000 oseb. Poleg tega je Amerika poslala 1,500 zdravnikov v Veliko Britanijo, od katerih jih je šlo 6000 naravnost na fronto.

Predsednik Wilson je izdal odredbo, ki razširja prepoved za trženje s sovražnikom. Po tej odredbi so klasificirani kot sovražniki:

Vsaka žena, prebivajoča izven Združenih držav, ki je podanica sovražne dežele, ali katere soprog je oficir ali agent sovražnega naroda, ali ki je v trgovini s sovražnimi narodi;

vse osebe, ki so jih zavezniški narodi v vojni s centralnimi silami internirali ali se pa pri njih nahajajo v vojnem vjetništvu;

vse osebe, državljanji sovražnih dežel, ki so pomagali širiti nemško propagando ali ki so kovali zarote ali spletakarili proti Združenim državam ali katerikoli vladi zavezniških narodov;

vsi individuiji, državljanji nevtalnih dežel, ki jih vojni trgovski odbor postavi na listo za sovražne državljanje;

vsi državljanji sovražnih dežel, ne glede na to, kje sedaj prebivajo, ki so prebivali na teritoriju sovražnih sil po 4. avgustu 1914.

Odrredba določa, da morajo v radniki korporacij in posojilnih družb v Združenih državah izročiti v tridesetih dneh inenik varuha za tujezemsko lastnino, na na osebi, ki so po novi odredbi klasificirani kot sovražni inozemci. Dolžniki, ki kaj dolgujejo osebam, ki so sedaj proglašene za sovražnike, morajo izročiti varuhu izjavo, kot jo bo zahteval.

Tobak je bil uvzčen med produkte, ki so potrebni v vojni. Tovarnarij pridejo pri dobavi premoga na prednostno listo.

Iz Washingtona poročajo: V letošnjem maju so bili po poročilu zakladniškega departamenta vojni stroški so pa vsi narasli. V majski kot v lanskem maju. Posojilo zaveznikom je skoraj enako posojilu v maju lanskega leta, drugi stroški so pa vs inarasli. V majskem poročilu niso všteti stroški zadnjih dni.

Mesečni dohodki, vojno posojilo in deležni certifikati niso všteti; bili so sledeči: April 1917, \$93,257; Maj, \$197,632,000; junij \$289,433,000; julij \$83,755,000; avgust \$73,912,000; september \$75,460,000; oktober \$90,181,000; november \$139,368,000; december \$104,432,000; januar 1918, \$103,053,000; februar \$98,513,000; marca \$155,701,000; april \$208,683,000; maj \$650,000,000.

Stroški so se v zadnjem mesecu pomnožili za več kot \$300,000,000 nad normalnimi stroški in se najbrž povišajo v prihodnjih šestih mesecih.

Po proračunu bodo izdali \$11,000,000,000 med 1. julijem, ko se prične novo fiskalno leto, in med 31. decembrom. Razpisati bo treba četrto posojilo svobode v oktobru ali novembru.

H. H. Morgan, zastopnik zveze ne živilske uprave na Kubi, je bil obveščen, da je zavezniški sladkorni odbor sklenil pogodbo, da kupijo Združene države od kubanskih producentov 25 odstotkov sladkornega pridelka.

Mr. Morgan izjavlja, da ni dobil obvestila glede cene, ki naj jo plača za sladkor.

Vojna novozročja, da prihajajo žene v industrijo. V prvih štirih mesecih 1918 so zvezne posredovalnice za delo nastavile 45,000 žen v industriji.

General Crowder je odredil, da se pregledajo vsi naborni razredi in registriranci ponovno razdelijo po razredih, ker se je v nekaterih nabornih okrajih zelo znižalo število registrirancev v prvem razredu. V nekaterih nabornih okrajih je število registrirancev padlo pod 28.7% doli do 10%.

General Crowder je dejal, da bi na tisoče registrirancev, ki so sedaj v četrtem razredu, moralo biti v drugem in prvem razredu.

NEKAJ ZA PREMISLITI

Ako trpite z bolnim želodcem, z neprebavo, glavobolom, itd. potem je gotovo umevno za vsakega da se poslužijo zdravila, ki izčisti želodec in obenem ukrepi prebavne organe ter odstrani tem potom neprijetni položaj zdravja. Trinerjevo Grenko Vino obstoji iz grenkih zelišč velike zdravilske moči katere čistijo želodec, in čisto rudeče vino ki kroji celo telo. Ono je prav prijetno za uživati z veseljem. Neki zdravniški mesečnik omenja sledeče v majski številki: Ono je izvrstno ka-

kor so sploh vsa zdravila ki prihajajo iz Trinerjevih laboratorijev. Cena \$1.10. Po lekarnah. — Trinerjev Liniment je nenadomestljiv pri revmatizmu, nevralgiji, paritiki, preteglu, oteklinah, bolečih udih, utrujenih nogah, itd. 35 in 65c po lekarnah, po pošti 45 in 75c. Jos. Triner Co. 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

V lekarnah. Cena \$1.10. Jos. Triner Co., izdelovalci, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Previdne gospodinje

Imajo doma vedno eno steklenico

Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vtrganje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, navstavljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

35c in 65c. v lekarnah in naravnost od

F. A. D. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street. New York, N. Y.

PRIPOROČILO

Sodrugi Louis Kveder je potencialni zastopnik "Proletarca" za vse države. Pravico ima, da nas zastopa v vseh rečeh, kar se tiče naročil in oglasov. Sodrugi prosimo, da naj mu pri tem poslu kolikor mogoče pomagajo. Upravništvo.

Izvrstno zdravilo za želodec.

Za želodčne bolečine rabite zdravilo, ki vam ne le okrepi ves telesni sistem, temveč tudi uredi vaše prebavne organe. Se posebno stari ljudje potrebujejo to zdravilo. Akoimate slasti do jedi, če imate zapoke, če je vaš jezik nečist, akoimate slab okus v ustih ali pa če trpite vsled slabe prebave, potem vzemite

Severov Želodečni grenčec

(Severa's Stomach Bitters), ki vam bo izvrstno pomagal. Hitro se boste počutili boljše, vaša slast do jedi se vam vrne, peka vam bo prešla in prebavni in odvajalni del telesnega sistema se vam bo okreplil.

Posebno se priporoča starim in slabotnim ljudem in bolnikom kot za lahko odvajalno zdravilno sredstvo. Tudi zdravi ljudje bi morali od časa do časa imeti po malo tega zdravila. Jemlje naj se vedno pred jedjo.

Na prodaj se dobi v lekarnah. Cena je 75 centov in \$1.50. Ako pa slučajno vaš lekarnar nima tega zdravila, mu rečite, naj ga naroči za vas. Ako pa on noče tega izvršiti, tedaj pa vam ga mi pošljemo za omenjeno vsoto.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite namorilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vesba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaveršnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz čičaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Kdo uničuje proletarijat v našem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno nasranje in svedbna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Združna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštino prosto.

PROLETAREC

4008 W. 31st St. CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonke, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

MODERNO UREJENA

NARODNA KAVARNA IN RESTAURACIJA

Domača kuhinja, svakovrstni kolači dobre pijače, turška kava, sladoled in smodke.

Oprto po dnevu in po noči.

Tel: Canal 1220.

Ž. RADNOVIČ,

lastnik.

1149 W. 18th. Str. Chicago, Ill.

Tržaško in jugoslovansko vprašanje.

(Konec s 5. strani.)
TEST IN ITALIJA.

Toda tržaško vprašanje se ne sme presojati le z narodnega stališča. Njegova vsebina je neprimerno večja.

Trst bi imel lahko kitajsko ali pa turško prebivalstvo, pa se vendar ne bi mogla izpremeniti njegova geografska lega; Trst je in ostane glavni obmorski izhod za vse severne in vzhodno ležeče dežele.

V tem oziru ima Trst pravzaprav še najmanj pomena za Italijo. Ako bi se mesto priklopilo Italiji in bi ona z njim ravnala kot s čisto svojim, ga morda s carinami obdala kakor s trgovskim zidom ali pa vodila politiko, ki bi zbudila sovraštvo drugih dežel, bi Trst prav kmalu začel nazadovati; namesto razvoja bi nastopila stagnacija, hiranje in naposled pogin. Če ne bi postalo iz njega to, kar je postalo iz Ogleja, bi pa prišlo vsaj to, kar je gospodarsko prišlo v Benetke, ki niso danes nič drugega, kakor kos lepe preteklosti.

Kot luka je Trst za Italijo skoraj brez pomena. Trgovina Italije mu ne more dati življenja; zanjo je Trst od rok. Kdo naj eksportira ali importira po dolgem ovinku čez Trst, če ima Jakin, Genova ali Neapolj pred nosom. Iz nacionalnega navdušenja si kapitalistična trgovina ne dela nepotrebnih stroškov. Ako bi bilo tržaško gospodarsko življenje odvisno le od Italije, bi torej moralo zamreti.

INTERNACIONALNO VPRAŠANJE.

Trst je odvisen od prometa z deželami centralne in vzhodne Evrope. Nasprotno pa je Trst tudi potreben tem deželam. Če bi se jim zaprl, bi ga morale prepustiti njegovi usodi in si poiskati nadomestilo zanj, n. pr. v Dalmaciji; če bi pa še to postalo nemogoče, bi prejalislej baš zaradi Trsta izbruhnil nevaren konflikt.

V uvodu smo rekli, da ima nemška buržvazija na Trstu tudi resnične interese. Seveda se ločijo od razlogov, ki jih navaja za germaniziranje in za svojo nadvlado. Ampak eksistencija teh interesov je dejanska.

Kako naj pride štajerska industrija do Jadranskega morja, kako niževavstirska. Trst ji je najbližja in najprimernejša luka. Šibenik ali Split je že preveč oddaljen, pretežno dosegljiv. Odprta pot do Trsta in odprta tržaška vrata so zanj največje važnosti.

To pa ne velja le za nemško industrijo v alpskih deželah. Čehi se n. pr. doslej malo, skoraj nič ne bavijo s tržaškim vprašanjem. Češka je sedaj del Avstrije in Trst je avstrijska luka. Vseled tega je Čehom Trst na razpolago. Toda Čehi se bore za samostalnost. Tisti hip, ko jo dosežejo, bo pa med njimi in Jadranskim morjem ležal velik kos sveta.

Češka je že danes industrijska dežela. Na Češkem, Moravskem in v Šleziji je skoraj največ avstrijske industrije. Pred njo je pa še ogromen razvoj. S tem postaja pristaniško vprašanje akutno. A Čehi nimajo morja. Tudi zanje je Trst najbližja in najprikladnejša luka.

V dosedanjih razmerah ni bilo to vprašanje za Čeha akufno, pa jih vsled tega tudi ni vznemirjalo. Češke dežele so še del Avstrije in Trst je avstrijska luka, vseled česar naravno služi tudi češki industriji in trgovini. Ampak danes stoji tudi

Iz Amsterdama poročajo: "Koelnische Volkszeitung" piše: "Nič več ne moremo zapreti oči vprito dejstva, da se po vsej Rusiji razširja sovražni čut proti Nemčiji in Ukrajini na tudi ne gledajo s prijateljskimi očmi. Vsa situacija na vzhodu kaže vse kaj drugega kakor prijetno sliko.

List na to toži, da so sovražni čut proti Nemcem v Rusiji zasejali zavezniki, posebno pa predsednik Wilson s svojo kampanjo prijateljstva napram ruskemu sovjetu, ki je dosegla Ruse po "podzemeljskih poteh". Nemčija bi morala — svetuje ta list — odpraviti militaristični karakter uprave v ruskih obmejnih državah in vpeljati popularno administracijo.

"Berliner Tageblatt" piše, da večina Letov in Estonov ne mara nikakršne zveze z Nemci.

Kakšna bi morala biti tista nemška uprava, ki bi bila v ruskih deželah popularna, ne ve najbrže niti katoliška "Koelnische Volkszeitung" sama. Socialistične uprave menda kajzerjeve ne bodo vpeljavali.

Iz Amsterdama poročajo: "Mislili smo in upali, da bodo nemški naseljenci v Ameriki ohranili zvestobo do svoje domovine in ostali zvesti nemškemu idejam, ali zdaj smo se zbudili in spoznali, da smo samo sandali." Tako piše berlinski "Lokal Anzeiger" v komentarju k poročilu iz Amerike, da je bila 11. aprila razpuščena Nemško-ameriška zveza (politična organizacija) z glavnim stanom v Philadelphiji.

Iz Amsterdama poročajo: Vsenemška "Kreuzzeitung" v Berlinu napada turške ambicije v Kavkaziji. Prodiranje Turkov proti Krimu in v Perzijo ni vsenemcem nič kaj po volji in omenjeni list pravi odločno, da mora Krim spadati pod Ukrajino, ne pa pod Turčijo. Dalje piše ta list, da je Nemčija zajemila Turčiji nedotakljivost njene teritorije, kolikor ga ima v starih mejah, to je v mejah pred vojno, in ipa obljubila, da bodo Turki gospodarili na severovzhodnih obalah Črnega morja in v Perziji, vsled česar mora Nemčija nasprotovati najnovejšim turškim aspiracijam.

Iz Amsterdama poročajo: Dunajski poročevalci radikalnega lista "Weser Zeitung" v Bremenu javlja sledeče odstavke iz senzacionalnega govora dunajskega župana dr. Weiskirchnerja:

"Veleizdajstvo in črna nevhvaležnost se šopiri po vsej Avstriji in naša vlada je preslaba in ne-

česko vprašanje v znamenju samostalnosti in če se se reši v tem zmislu, postane dohod do morja takoj pereč problem. In Trst je tista točka, v katero se tedaj upro tudi češki pogledi.

Prav tako je pa tudi z ostalimi deželami srednje Evrope in zapadnega Balkana, ki postanejo neodvisne, ako se razpade Avstrija v svoje naravne sestavine. Večalmanj je Jadransko morje vsem potrebno in za njih večino je Trst najnaravnejši in najprikladnejši izhod.

Za Trst sam je pa tem boljše, čim več trgovine se koncentrira v njegovem pristanišču in čim več dežel obrača svoj promet tja.

Tržaško vprašanje torej ni le lokalno, tudi ni le italijansko-slovensko, ampak je internacionalno.

PROBLEM REŠITVE.

Problem je torej očitno precej kompliciran. Kako naj se tedaj reši, da ne ostanejo v njem kali sporov in da se ne zanese vanj seme novih konfliktov?

Mogoče so za tak smoter različne formule in o nobeni se ne more reči, da je edinozveličavna. Ampak nekatera načela se morajo na vsak način vpoštevat, če se hoče doseči zadovoljiv rezultat.

V narodnem pogledu se mora priznati, da je Trst dvojezično mesto, italijansko in slovensko. Hegemonija ene ali druge narodnosti mora biti vsled tega izključena in vsak poizkus nacionalnega zatiranja onemogočen.

Oboje bi postalo kolikor toliko dvomljivo, če se Trst po navadnih pravilih priključe eni ali drugi državi, bodisi italijanski ali pa jugoslovanski. Najbolj zanesljivo bi se dosegel cilj, če postane Trst z določeno okoliščino popolnoma avtonomen. Potem je že postransko, ali je mesto tudi absolutno neodvisno, ali pa imajo Italijani in Jugoslovani v njem takozvani condominium, ali pa se najde kakšna druga oblika, ki more varovati omenjeno načelo.

Avtonomija bi bila pa tudi zaradi gospodarskih razmer najbolj priporočljiva; in najboljše bi se z njo spojilo internacionaliziranje.

Narodi, ki morajo eksportirati čez Trst, se ne morejo zadovoljiti z odvisnostjo od kakšne druge države, ki bi kot pravovladna posestnica Trsta lahko ovirala in obremenjevala njihov promet in ga eventualno tudi popolnoma izprla. Zahtevali bodo pač pravico do Jadranskega morja in pri reševanju tržaškega vprašanja se ne bodo dali izključiti.

Avtonomija Trsta bi omogočila njegovo internacionaliziranje, s čimer bi se ostali narodi najbrže zadovoljili, ker bi v njej našli garancijo, da bodo uživali enakopravnost in da ne bo en narod predpоставljen drugemu.

Naš namen ni govoriti o vseh možnih podrobnostih. Za to niti ni prostor tukaj. Upozoriti je pa pač treba še sedaj, da tudi tržaško vprašanje ni tako enostavno, kakor se marsikomu dozdeva, ampak obsega raznovrstne podrobnosti, ki bodo delale še mnogo preglavic. Pri tem se bo pokazalo, da se vprašanja današnjega dneva ne morejo reševati po sistemih, ki so veljali v preteklosti. Današnje razmere niso večerajšnje; novi interesi niso enaki stari. Probleme sedanjosti je torej treba reševati po potrebah sedanjosti in poiskati je treba tiste oblike, ki najbolj ustrezajo tem potrebam.

stalna, da bi kaj naredila. V sedanjih resnih časih potrebujemo parlament in tudi slab parlament je boljši kot nič. Res je, da državni zbor ni mogel rešiti vprašanja prehrane, toda bil je edino mesto, kjer se je moglo razpravljati o številnih nasilnih činih birokracije.

Največja in najvažnejša dolžnost vseh nemških strank je, da nastopijo združene proti veleizdajstvu Slovanov."

Iz Londona poročajo: Tukajšnji "Telegraph" je prejel sledečo depešo od svojega dopisnika v Milanu:

Avstrijska in nemška javnost je naposled seznanjena o podrobnostih militarističnega pakta, ki ga je sklenil cesar Karl na nedavnem sestanku z nemškim kajzerjem. Poročilo o podrobnostih je izšlo v listu "Deutsche Volkszeitung." Militaristična pogodba vsebuje sledečih sedem točk:

1. Nemški cesar in avstrijski cesar skleneta tesno militarno zvezo za dobo petindvajset let in se zavežeta, da bosta v tem času vposlila vsi silo podložnih narodov v militarne svrhe. — Zaveznika pripravita svoje armade v polni sili za vsak slučaj bodočega konflikta.

2. Vsi moški prebivalci, ki so zmožni nositi orožje, morajo imeti potrebno vojaško vežbanje. Vrhutega se organizirajo posebne enote, ki bodo pomagale pri proizvodnji municije in orožja.

3. Nemčija si pridrži prvenstvo do vodstva in iniciative glede organizacije, instrukcij in vpsilevanja združenih armad. Čete obeh držav tvorijo eno armado, ki ne smejo biti tuja druga drugi.

4. Orožje in strelivo je skupna posest in pod skupnim nadzorstvom. Armade ene države lahko porabijo potrebščine iz najbližje postaje v drugi državi.

5. Čete obeh držav morajo priti v dotiko v svrhu, da se privadijo na vzajemno spoštovanje, ljubezen in cenitev. V tem načelu se morajo vezbati tudi bodoči častniki. Nemški oficirji lahko poveljujejo avstro-ogrskim četam in narobe.

6. Vse priprave za bodočo vojno se imajo vršiti sporazumno med generalnimi štabi. Vseled tega je naravno potrebno ožje sodelovanje med generalnimi štabioma in vladnimi ministri. Vse potrebne gospodarske naredbe v zvezi s pripravami za eventualno vojno se imajo izvršiti prej v mirnem času in v to svrhu se ustanove posebni vladni oddelki.

7. Železnice se imajo graditi na temelju skupnega sporazuma in načrta.

Pravi socialist ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi, ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki se niso prepričali.

Pravi socialist hoče poznati težave, zapreke, uspehe in napredek delavskega boja. Na tej poti ga spremlja Proletarec.

Severna zdravila, zdravila za zdravljenje vseh bolezni, ki jih prizadenejo ljudje, ki so bolni zaradi pomanjkanja krvi.

Hrbtobol

je bolezen, kateri se kaj rade pridružijo še druge bolezni. V obse nastane hrbtobol vsled kakšne neurednosti na ledicah, ali v mehuro in se začenja pri tem takojšnje pozornosti in dobrega zdravljenja. V vseh takih slučajih vam toplo priporočamo

Severa's

Kidney and Liver Remedy

(Severova Zdravila za obisti in jetra). Rabite to zdravilo pri pogostem in boleznem spušcanju vode in pri otocih, ki močijo po nedi posteljo. To zdravilo pomaga tudi pri zlatenici ali če imate sopni žolode. To zdravilo odpravlja otekline dolnjih delov života. Cena 75c in \$1.25. Na prodaj v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Central Hotel

Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živijo bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housea".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoru od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetje se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino prestejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabosti ali dvomljive vrednostne listine, se te ne smejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kakšni banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imenino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank, potem Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojake, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vzporedno, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banks je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto petpopolnih računov.

American State Banks pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 starih hipoteknih bonrov.

J. F. Stepien
predsednik
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogel Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dežele." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, če le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot temeljni kamen posloja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričneite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Posiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vokal.

KASPAR STATE BANK
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.

SHALJALISCE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

(Adv.)